

XƏZƏRİN TALEYİ ORTAQ MƏSULİYYƏTİMİZDİR

Oktyabrın 9-da Türkmənistanın Türkmenbaşy şəhərində Xəzər Ekoloji Sammitinin geniş tərkibdə iclası keçirilib. Prezident İlham Əliyev tədbirdə çıxış edib.

Dövlət başçısı mövcud tendensiyanın davam edəcəyi təqdirdə, nəticələrin fəlakətli ola biləcəyini vurğulayıb. O qeyd edib ki, dayazlaşma problemi yalnız ekoloji meyarla ölçülmür: "Dəniz səviyyəsinin azalması ölkələrimizin maraqlarına birbaşa təsir göstərir, sahil ərazilərində insanların həyatına, iqtisadiyyata və nəqliyyata təsir edir".

SƏHİFƏ 3-də

ƏMƏKDAŞLIĞI HƏDƏFƏ ALAN TƏXRİBAT

Almaniyanın "Der Spiegel" nəşrinin BND-nin keçmiş rəhbəri August Hanninglə bağlı aparılan istintaq çərçivəsində Azərbaycanın adını hallandırması haqlı etiraza səbəb olub.

SƏHİFƏ 4-də

ÇİN-TAYVAN QARŞIDURMASINDA YENİ MƏRHƏLƏ

Vaşinqton Pekinin Tayvan məsələsində ehtiyatlı davranılması ilə bağlı xəbərdarlığına məhəl qoymur. ABŞ Pekinə meydan oxuyaraq, ilk dəfə olaraq Tayvana ən yaxın Yaponiya adasında raketlər yerləşdirəcəyini elan edib.

SƏHİFƏ 5-də

REPETİTORLAR ÇƏTİN SINAQ QARŞISINDA

Son illərdə ölkədə şagird sayının azalması və qəbul istiqamətlərinin dəyişməsi əsas gəlir mənbəyi repetitorluqdan olan müəllimlərin gələcəyi ilə bağlı suallar yaradır.

SƏHİFƏ 12-də

"KASPI" QƏZETİ 1881-Cİ İLİN YANVARINDAN NƏŞR OLUNUR. QƏZETİN ÇAPI 1999-CU İLDƏ BƏRPA OLUNUB

Kaspi

10 OKTYABR ŞƏNBE 2026 № 38 (4289)

ÜÇ ƏSRİN QƏZETİ

Qiyəti - 60 qəpik

www.kaspi.az

EHTİYAC DUYULAN PLATFORMA

Türkmənistanın Türkmenbaşy şəhərində MDB Dövlət Başçıları Şurasının məhdud tərkibdə iclası keçirilib. Prezident İlham Əliyev tədbirdə çıxış edib. Dövlət başçısı bildirib ki, bu il MDB özünün 35 illiyini qeyd edir.

SƏHİFƏ 3-də

YENİ REYSLƏR SİXLİĞİ AZALDACAQMI?

Bakı-Tbilisi-Bakı marşrutu üzrə sərnəşin tələbatı yüksək olaraq qalır. Azərbaycan Dəmir Yollarından bildirilib ki, Gürcüstandan Azərbaycana 2 noyabr tarixinədək olan reyslər üzrə bütün biletlər artıq alınıb.

SƏHİFƏ 6-da

İKİ ULDUZUN FƏRQLİ VİDASI

Messi və Ronaldonun milli komanda karyeraları bir-birindən kəskin fərqlənir. Kriştiano Ronaldonun komandasına Portuqaliyanın tarixində əvvəllər olmayan iki böyük titulu qazandırdı.

SƏHİFƏ 16-da

GÖRÜŞLƏR ÇƏRÇİVƏSİNDƏ SƏDRİK AZƏRBAYCANA KEÇİR SÜLH, TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ SABİTLİK İTTİFAQI

Türkmənbaşyda Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının 8-ci Məşvərət görüşü keçirilib. Bu formatda əməkdaşlıq bölgəmizdə tranzit, bağlantılar və logistika sahəsində yeni reallıqlar yaradıb.

SİYASİ ƏLAQƏLƏR YÜKSƏK SƏVİYYƏDƏDİR

Prezident İlham Əliyev tədbirdəki çıxışında bildirib ki, son illərdə Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə qarşılıqlı fəaliyyəti xeyli genişləniib. Siyasi əlaqələr yüksək səviyyədədir və qarşılıqlı yüksək səviyyəli səfərlər müntəzəm xarakter alıb.

ENERJİ TRANZİTİNDƏ ÖNƏMLİ ROL

Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, Azərbaycan enerji resurslarının Mərkəzi Asiyadan beynəlxalq bazarlara tranzitində mühüm rol oynayır. Türkmənistan və Qazaxıstandan neft ölkəmiz vasitəsilə nəql olunur və bu daşımaların həcmi artır.

SƏHİFƏ 2-də

"Premium sinfinin özünəməxsus tələbləri var"

BAKININ MİLYONLUQ MƏNZİLLƏRİ

Bakıda mənzil bazarının kiçik bir hissəsini yüksək qiymətli mənzillər təşkil edir. Belə ki, ötən il bir milyon manatdan baha qiymətə 42 mənzil satılıb və onların hamısı Bakıda yerləşib. 500 min-bir milyon manat aralığında satılan 373 mənzilin də hamısı paytaxtın payına düşüb. Maraqlıdır, qiyməti milyon manatlarla ölçülən bu mənzilləri fərqləndirən nədir?

SƏHİFƏ 9-da

Kredit bolluğu tikinti bumuna çevriləcəkmi?

SƏHİFƏ 7-də

Xarici turizmə maraq azalır

SƏHİFƏ 8-də

Texnikanın düşməni, orqanizmin "dostu"

SƏHİFƏ 11-də

Eyvandan yerə, qanundan boşluğa

SƏHİFƏ 13-də

Romantika bitəndə reallıq başlayır

SƏHİFƏ 14-də

SÜLH, TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ SABİTLİK İTTİFAQI

Azərbaycan-Mərkəzi Asiya formatında sədrlik Azərbaycana keçir. Bu formatda əməkdaşlıq bölgəmizdə tranzit, bağlantılar və logistika sahəsində yeni reallıqlar yaradıb.

AZAD ƏLİYEV
azad.eliyev@kaspi.az

Türkmənistanın Türkmenbaşy şəhərində Azərbaycan Respublikası və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının 8-ci Məşvərət görüşü keçirilib. Prezident İlham Əliyev görüşdə iştirak və çıxış edib. Məşvərət görüşləri çərçivəsində sədrliyin 2027-ci ildə Azərbaycana keçməsi barədə qərar qəbul edilib.

AZAD EDİLMİŞ ƏRAZİLƏRİN BƏRPASINDA QARDAŞ DƏSTƏYİ

Prezident İlham Əliyev çıxışında Azərbaycan-Türkmənistan münasibətlərinə toxunub. Bildirib ki, son illərdə Azərbaycan-Türkmənistan münasibətləri dinamik şəkildə inkişaf edir. Ötən ildən başlayaraq ən yüksək səviyyədə artıq beş səfər həyata keçirilib: “Bu, siyasi dialoqumuzun intensivliyini və ikitərəfli əlaqələrimizi daha da gücləndirmək üçün qarşılıqlı niyyətimizi əks etdirir. Hörmətli Qurbanqulu Məlikquliyev, Berdiməhəmmədovun təşəbbüsü ilə Füzuli şəhərində məscidin tikintisini xüsusi qeyd etmək istərdim. Keçən il onun təməlinin qoyulmasında birlikdə iştirak etdik. Qardaş Türkmənistanın ölkəmizə bu hədiyyəsi xalqlarımız arasındakı dostluğun və mənəvi yaxınlığın daha bir təzahürüdür.

Azərbaycanın azad edilmiş ərazilərinin bərpasında qardaş dəstəyi bizim üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Özbəkistan artıq Füzulidə Mirzə Uluqbəy adına məktəb, Qazaxıstan Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi və Qırğızıstan Ağdamda Manas adına məktəb inşa edib. Biz bu yardımı çox yüksək qiymətləndiririk”.

SIYASI ƏLAQƏLƏR YÜKSƏK SƏVİYYƏDƏDİR

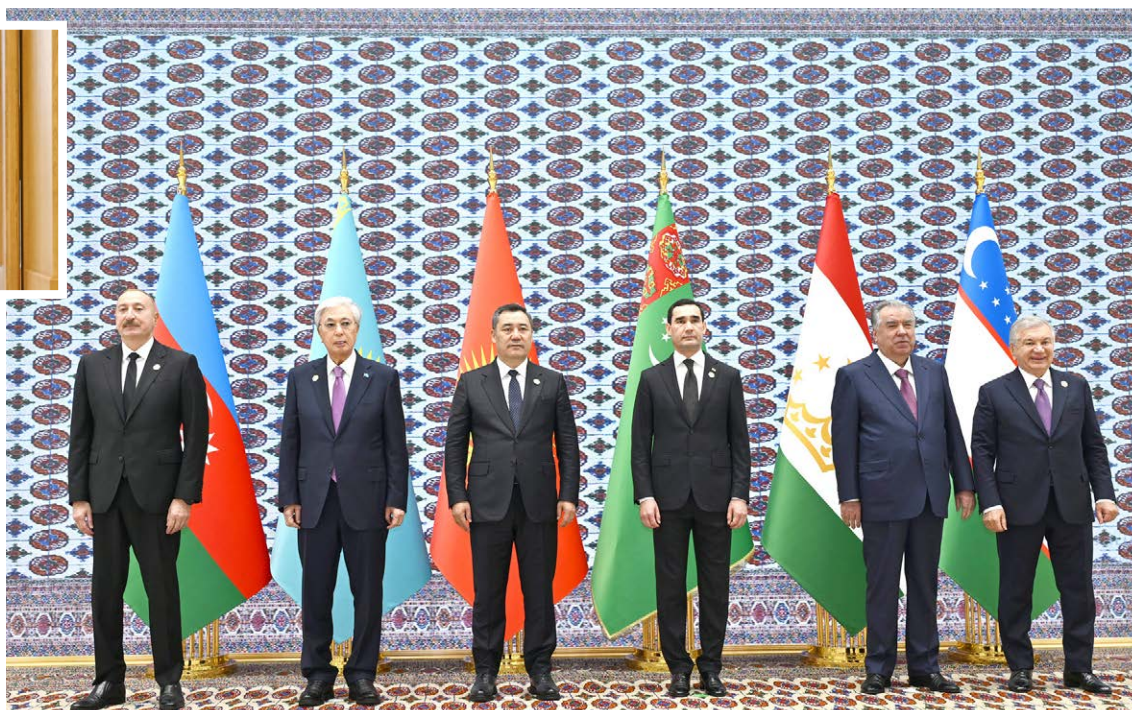
Dövlət başçısı bildirib ki, son illərdə Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə qarşılıqlı fəaliyyəti xeyli genişləni. Siyasi əlaqələr yüksək səviyyədədir və qarşılıqlı yüksək səviyyəli səfərlər müntəzəm xarakter alıb: “İqtisadi-ticari əməkdaşlıq güclənir, qarşılıqlı investisiyalar artır və birgə layihələr həyata keçirilir. Ötən il Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə ticarət dövriyyəsi 50 faizdən çox artıb. Bu gün ölkəmizdə Mərkəzi Asiya

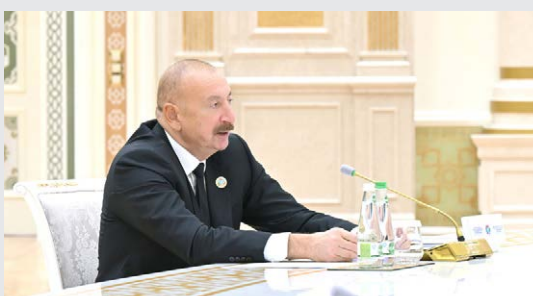
ölkələrinin kapitalı ilə 400-dən çox şirkət aktiv şəkildə fəaliyyət göstərir. Son illərdə Azərbaycan Qazaxıstan, Özbəkistan və Qırğızıstanla birgə investisiya fondları yaradıb. Bu fondların hər birinin kapitalı yüz milyonlarla dollar məbləğindədir. Hesab edirəm ki, birgə layihələrin həyata keçirilməsi, yeni istehsal müəssisələrinin yaradılması və sənaye əməkdaşlığının genişləndirilməsi üçün, ilk növbədə, onların potensialından daha fəal şəkildə istifadə olunmalıdır. Biz yalnız qarşılıqlı ticarəti artırmaqla kifayətlənməməliyik, həm də birlikdə investisiya qoymalı, istehsal etməli və xarici bazarlara çıxmalıyıq”.

XƏZƏR VASİTƏSİLƏ DAŞIMALARIN HƏCMİ ARTIR

Prezident İlham Əliyev bildirib ki, əməkdaşlığımızın əsas sahələrindən biri nəqliyyatdır: “Xəzər dənizi ölkələrimiz arasında nəqliyyat qarşılıqlı əlaqələrində getdikcə daha vacib rol oynayır. Xəzərin hər iki sahilindəki nəqliyyat infrastrukturunu Mərkəzi Asiyaya Azərbaycanla və daha sonra beynəlxalq bazarlarla birləşdirmək üçün çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Son illərdə nəqliyyat imkanlarımızı davamlı şəkildə genişləndiririk. Biz nəqliyyat infrastrukturuna, dəniz limanlarının, aeroportların, dəmir və avtomobil yollarının inkişafına böyük sərmayə qoymuşuq. Bu gün Xəzər dənizi vasitəsilə daşımaların həcmində əhəmiyyətli dərəcədə artım müşahidə edirik. Ortaq məqsədimiz bu marşrutları daha səmərəli və rəqabətə davamlı etməkdir. Paralel olaraq, “Rəqəmsal İpək Yolu” layihəsi həyata keçirilir və Xəzər dənizinin dibi ilə fiber-optik xətlərin inkişafı üçün işlər görülür. Orta Dəhliz getdikcə daha mühüm əhəmiyyət kəsb edir - keçən il bu marşrut üzrə tranzit yükdaşımaların həcmi 10 faizdən çox, bu ilin ilk səkkiz ayında isə təxminən daha 20 faiz artıb”.

ƏMƏKDAŞLIQ FORMATININ GEOSİYASI ƏHƏMİYYƏTİ

İlham Əliyev qeyd edib ki, energetika sahəsi əməkdaşlığımızda xüsusi yer tutur. Azərbaycan enerji resurslarının Mərkəzi Asiyadan beynəlxalq bazarlara tranzitində mühüm rol oynayır. Türkmənistan və Qazaxıstandan neft ölkəmiz vasitəsilə nəql olunur və bu daşımaların həcmi artır: “Bərpaolunan enerji sahəsində əməkdaşlığımız davamlı olaraq genişlənir. Yaşıl enerji dəhlizi yaratmaq üçün Qazaxıstan və Özbəkistanla birgə iş aparırıq.

Hörmətli həmkarlar, əməkdaşlıq formatımızın geosiyasi əhəmiyyəti təkcə energetika və nəqliyyat sahələrində birgə layihələrlə yekunlaşmır. Ölkələrimizdə sülh, təhlükəsizlik, siyasi və iqtisadi sabitlik bütün nailiyyətlərimizin təməli, Mərkəzi Asiya ölkələrinin və Azərbaycanın gələcək uğurlu inkişafının, qarşılıqlı fəaliyyətimizin möhkəmlənməsinin təminatıdır”.

“ALTİ İQTİSADİYYAT – BİR MƏHSUL”

Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədov deyib ki, ölkəsi Azərbaycan ilə qardaşlıq münasibətlərinə böyük əhəmiyyət verir və bu münasibətlərin ardıcıl şəkildə möhkəmləndirilməsinə hazırdır.

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev deyib ki, bu gün Mərkəzi Asiya və Azərbaycan haqlı olaraq Avrasiyada inkişaf və geosiyasi qarşılıqlı fəaliyyət mərkəzləri hesab olunur: “Lakin ən başlıcası odur ki, qardaş xalqlarımızın müdrikliyi və birliyi sayəsində biz sülh və həmrəylik şəraitində yaşayırıq”.

Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov ölkəsinin Mərkəzi Asiya ölkələri və Azərbaycanla əmtəə dövriyyəsinə diqqət çəkib: “Son dörd il ərzində Qırğızıstanın Mərkəzi Asiya ölkələri və Azərbaycanla əmtəə dövriyyəsi, demək olar ki, iki dəfə artaraq, 2025-ci ilin yekunlarına görə 3,5 milyard ABŞ dolları təşkil edib. 2025-ci ildə beş dövlətdən ölkəmizə

yatırılan investisiyaların həcmi 140 milyon ABŞ dollarından çox olub”.

Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev gələn il Xivə şəhərində “Mərkəzi Asiya - Azərbaycan” biznes forumunun keçirilməsini təklif edib: “Altı iqtisadiyyat – bir məhsul” formulu qarşıya qoyulmalı olduğumuz məqsədi yaxşı ifadə edir. Bir neçə ölkənin müəssisələri vahid istehsal zəncirində iştirak etdikdə, məhsul birgə yaradıldıqda iqtisadiyyatlarımız arasında tamamilə fərqli əlaqələr formalaşır”.

Azərbaycanı sədrlik münasibətilə təbrik edən Şavkat Mirziyoyev bildirib: “Füsrətdən istifadə edərək, Azərbaycanı Məşvərət görüşləri çərçivəsində sədrliyi qəbul etməsi münasibətilə təbrik edirəm. Əminəm ki, Azərbaycan tərəfinin rəhbərliyi ilə formatımız çərçivəsində görülən işlərə əlavə təkan veriləcək, qardaşlıq əməkdaşlığımız isə birlik, etimad və həmrəyliyin möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcək”.

XƏZƏRİN TALEYİ ORTAQ MƏSULİYYƏTİMİZDİR

İlham Əliyev: “Sahil xəttinin gerilədiyini, ekosistemin dəyişdiyini, limanlar və digər sahil infrastrukturunu ilə bağlı problemlərin olduğunu görürük. Xəzər dənizinin səviyyəsinin aşağı düşməsi səbəbindən təkcə Xəzər Azərbaycan hissəsində təxminən 30 min hektar torpaq sahəsi əmələ gəlib”.

F.ABASOĞLU

Oktyabrın 9-da Türkmənistanın Türkmenbaşy şəhərində Xəzər Ekoloji Sammitinin geniş tərkibdə iclası keçirilib. Prezident İlham Əliyev tədbirdə çıxış edib.

Dövlət başçısı bildirib ki, bu gün Xəzər dənizinin iqtisadi və strateji əhəmiyyəti daha da artır. Xəzər dənizindən mühüm nəqliyyat və enerji marşrutları keçir, iri beynəlxalq layihələr həyata keçirilir. “Bu şəraitdə Xəzər dənizini sülh, sabitlik və konstruktiv tərəfdaşlıq məkanı kimi qorumaq çox vacibdir. Bu, bütün Xəzəryanı dövlətlərin maraqlarına xidmət edir və əməkdaşlığımızın daha da inkişafı üçün zəruri şərait

yaradır”, - deyər dövlət başçısı vurğulayıb.

BİRGƏ İŞİN NƏTİCƏSİ

Prezident qeyd edib ki, Xəzərin nadir ekosisteminin qorunması bütün Xəzəryanı dövlətlərin ortaq vəzifəsidir. Son illərdə Xəzəryanı ölkələrin geniş hüquqi çərçivə yaratdığını vurğulayan dövlət başçısı Azərbaycanın demək olar bütün beşərəfli beynəlxalq hüquqi sənədlərin tərəfi olduğunu deyib. Prezident 2018-ci ildə imzalanmış Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında Konvensiyanın tarixi əhəmiyyətini qeyd edərək bildirib ki, bu, beş Xəzəryanı dövlətin uzun illər davam edən birgə işinin nəticəsidir.

XƏZƏRİN ƏN CİDDİ PROBLEMI

İlham Əliyev vurğulayıb ki, Xəzərin ən ciddi problemlərindən biri onun dayazlaşmasıdır. Xəzər dənizinin səviyyəsinin aşağı düşməsi artıq uzun illərdir davam edir. Təəssüf ki, bu proses son vaxtlar nəzərəcarpacaq dərəcədə sürətlənib və vəziyyət pisləşməkdə davam edir. Dəniz akvatoriyasının əhəmiyyətli dərəcədə azalması müşahidə olunur. Dəniz səthinin ümumi sahəsi artıq 20 min kvadratkilometrdən çox azalıb.

Dövlət başçısı mövcud tendensiyanın davam edəcəyi təqdirdə, nəticələrin fəlakətli ola biləcəyini vurğulayıb. O qeyd edib ki, dayazlaşma problemi yalnız ekoloji meyarla ölçülmür. “Dəniz səviyyəsinin azalması ölkələrimizin maraqlarına birbaşa təsir göstərir, sahil ərazilərində insanların həyatına, iqtisadiyyata və nəqliyyata təsir edir. Sahil xəttinin gerilədiyini, ekosistemin dəyişdiyini, limanlar və digər sahil infrastrukturunu ilə bağlı problemlərin olduğunu görürük. Xəzər dənizinin səviyyəsinin aşağı düşməsi səbəbindən təkcə Xəzərin Azərbaycan hissəsində təxminən 30 min hektar torpaq sahəsi əmələ gəlib”, - deyər Prezident bildirib.

“ƏSAS SƏBƏBLƏRDƏN BİRİ ÇAY AXINININ AZALMASIDIR”

Dövlət başçısının sözlərinə görə, hələ 2022-ci ildə Aşqabadda keçirilən altıncı Xəzər Sammitində Xəzər dənizinin dayazlaşması kontekstində dayazlaşmanın səbəblərini müəyyənləşdirmək və dəniz səviyyəsinin daha da aşağı düşməsinin qarşısını almaq üçün tədbirlər görmək məqsədilə xüsusi ekspert qrupları yaratmağı təklif etmişdi. Ötən illər bu təşəbbüsün aktuallığını təsdiqlədi.

“Problemin ümumi müzakirəsindən əməkdaşlıq və qərarların icrasına nəzarət üçün daimi mexanizmin yaradılmasına keçməliyik”, - deyən

dövlət başçısı əvvəlcə Xəzər dənizi səviyyəsinin aşağı düşməsinə təsir edən bütün amillərin müəyyənləşdirilməsinin və vəziyyətin gələcək inkişafına obyektiv elmi qiymətin verilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

Onun sözlərinə görə, aydındır ki, Xəzərin səviyyəsinin aşağı düşməsi yalnız iqlim dəyişmələri ilə bağlı deyil. Əsas səbəblərdən biri çay axınının azalması və kənd təsərrüfatı fəaliyyəti ilə bağlı antropogen amillərdir.

Bununla yanaşı, dövlət başçısı davam edən dəyişikliklərin potensial

uzunmüddətli nəticələrinin qiymətləndirilməsinin və bu gün qərarlar qəbul olunarkən nəzərə alınmasının vacibliyini qeyd edib. O, belə bir yanaşmanın zəruri tədbirlərin vaxtında həyata keçirilməsinə və dəniz səviyyəsinin daha da aşağı düşməsinin təsirini minimuma endirməyə imkan verəcəyini vurğulayıb.

“İnanırıq ki, zəruri hüquqi baza, elmi potensial və qarşılıqlı fəaliyyət təcrübəsi konkret praktik nəticələrə nail olmaq üçün güclü təməl yaradacaq”, - deyər Prezident bildirib.

Ehtiyac duyulan platforma

MDB Dövlət Başçıları Şurasının məhdud və geniş tərkibdə iclasları keçirilib. Təşkilat çərçivəsində müxtəlif sahələri əhatə edən bir sıra sənədlər imzalanıb.

Türkmənistanın Türkmenbaşy şəhərində MDB Dövlət Başçıları Şurasının məhdud tərkibdə iclası keçirilib. Prezident İlham Əliyev tədbirdə çıxış edib. Dövlət başçısı bildirib ki, bu il MDB özünün 35 illiyini qeyd edir: “Ötən illər ərzində MDB siyasi dialoqun dəstəklənməsi, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi və ölkələrimiz arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi üçün ehtiyac duyulan platforma kimi özünü təsdiqləyib. Humanitar sahədə əməkdaşlıq əsas istiqamətlərdən biridir. Laçın şəhərinin Birliyin mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi qərarını dəstəklədiklərinə görə MDB dövlət başçılarına minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Ötən il Laçında keçirilən genişmiqyaslı tədbirlər qonaqlarımıza bu bölgənin zəngin və qədim tarixi ilə daha yaxından tanış olmağa imkan verdi. Qonaqlarımız onun sürətli dirçəlişinin, həmçinin aparılan bərpa işlərinin miqyasının əyani şahidi ola bildilər”.

Dövlət başçısı bildirib ki, əlverişli coğrafi mövqeyə malik olan ölkəmiz müasir nəqliyyat və logistika infrastrukturunu praktik olaraq sıfırdan qurub. Azərbaycan regionun əsas nəqliyyat qovşaqlarından biri kimi öz mövqeyini davamlı olaraq möhkəmləndirir, Şimal-Cənub və Şərq-Qərb beynəlxalq dəhlizləri boyunca etibarlı tranziti təmin edir: “2026-cı ilin birinci yarısında Azərbaycandan keçən tranzit daşımalarının həcmi 10 faiz artaraq təxminən 8 milyon tona çatıb. Ortamüddətli perspektivdə məqsədimiz Şərq-Qərb marşrutu və Şimal-Cənub marşrutu üzrə Azərbaycandan keçən yükdaşımaları hər bir istiqamətdə 15 milyon tona çatdırmaqdır.

Hörmətli həmkarlar, Azərbaycanın 2027-ci ildə MDB-yə həmsədrlik etmək qərarını dəstəklədiyiniz üçün minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Biz bunu ölkəmizə olan yüksək etimadın əlaməti kimi qiymətləndiririk və ortaq məqsədlərin həyata keçirilməsində fəal iştirak etməyə hazırıq. Azərbaycan, həmçinin 2028-ci ildə MDB-yə sədrliyi öz üzərinə götürməyə və həmin ilin payızında MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclasına ev sahibliyi etməyə hazırdır”.

Oktyabrın 9-da Türkmənistanın Türkmenbaşy şəhərində MDB Dövlət Başçıları Şurasının geniş tərkibdə iclası keçirilib. Prezident İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib. Sonra MDB çərçivəsində müxtəlif sahələri əhatə edən bir sıra sənədlər imzalanıb.

ƏMƏKDƏSLİĞİ HƏDƏFƏ ALAN TƏXRİBAT

Almaniyanın “Der Spiegel” nəşrinin BND-nin keçmiş rəhbəri August Hanninglə bağlı aparılan istintaq çərçivəsində Azərbaycanın adını hallandırması haqlı etiraza səbəb olub. Ölkəmiz xüsusi xidmət orqanları və diplomatik kanallarla həm Almaniya Kanslərinin ofisinə, həm də Almaniya XİN-ə bununla bağlı öz etirazını bildirib.

AZAD ƏLİYEV
azad.eliyev@kaspi.az

Son zamanlarda Azərbaycana qarşı bəzi platformalarda spekulativ və təxribat xarakterli hücum cəhdlərin şahidi oluruq. Ölkəmizin milli maraqlara əsaslanan müstəqil xarici siyasi kursu nəticəsində əldə olunan nəticələr bu təxribatlara qarşı dayanıqlı və aşılması çətin olan müdafiə sistemi formalaşdırıb. Lakin hər dəfəsində sözügedən təxribatların uğursuzluğa düçar olmasına baxmayaraq, yenidən analoji cəhdlərin müşahidə olunması milli maraqlarımızın və müstəqil kursumuzun davamlılığının zəruriliyi reallığını ortaya qoyur.

“DER SPIEGEL”İN ƏSASSIZ İDDİASI

Təxribatların əsas ünvanlarından biri də media sahəsində “sensasiya” kimi təqdim olunan materialların dərci və diqqəti cəlb edən qalmaqallı proseslərə Azərbaycan adının daxil edilməsi cəhdləridir. Bugünlərdə Almaniyanın “Der Spiegel” nəşri mənbələrə istinadən Almaniyanın Federal Kəşfiyyat Xidmətinin (BND) keçmiş rəhbəri August Hanninglə bağlı aparılan istintaqda Azərbaycanın adını hallandırır. Nəşr iddia ki, August Hanning 1998-2005-ci illərdə Almaniyanın Federal Kəşfiyyat Xidmətinin (BND) rəhbəri olarkən Azərbaycanın xeyrinə casusluq edib, müəyyən məxfi hesabatlar hazırlayaraq, Azərbaycan tərəfinə verib.

BAKİ MÜXTƏLİF KANALLARLA ETİRAZINI BİLDİRİB

Məsələ ilə bağlı artıq ölkəmizin müvafiq qurumları mövqelərini ortaya qoyaraq qarşı tərəfə lazımi reaksiyanı çatdırıblar. Azərbaycanın adının bu məsələdə hallandırılmasına rəsmi səviyyədə etiraz edilib. Ölkəmiz xüsusi xidmət orqanları və diplomatik kanallarla həm Almaniya Kanslərinin ofisinə, həm də Almaniya XİN-ə bununla bağlı öz

etirazını çatdırıb.

Media və Yayım Şurası da məsələ ilə bağlı açıqlama yayıb. “Almaniyanın Federal Kəşfiyyat Xidmətinin (BND) keçmiş rəhbəri August Hanninglə bağlı aparılan istintaq çərçivəsində bir sıra xarici media resurslarında Azərbaycanın adının hallandırılması ilə yayılan məlumatlar dezinformasiya xarakteri daşıyır və son dövrlərdə Azərbaycana qarşı intensiv şəkildə həyata keçirilən qarayaxma kampaniyasının tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilir”, - deyərək açıqlamada bildirilir. Vurğulanır ki, Almaniyanın “Der Spiegel” nəşrinin ilkin mənbə kimi yaydığı, daha sonra “Reuters”, “AFP”, “France 24”, “The Times”, “The Telegraph” və digər beynəlxalq media resurslarında tirajlanan Azərbaycanın adını sözügedən istintaq işi ilə əlaqələndirən əsassız iddiaların geniş auditoriyaya fakt kimi təqdim edilməsi ciddi narahatlıq doğurur və rəsmi mənbəyə istinad etmədən belə materialların dövriyyəyə buraxılması qəbul edilməz informasiya manipulyasiyası hesab olunur. “Bu dezinformasiya əməliyyatının arxasında duran qüvvələrin çirkin niyyəti son dövrlərdə daha da inkişaf edən Azərbaycan-Almaniya əlaqələrinə xələl vurmaqdır. Azərbaycan Respublikası Media və Yayım Şurası Azərbaycanı əsassız şəkildə beynəlxalq informasiya məkanında mənfi kontekstdə təqdim etməyə yönələn bu cür dezinformasiya kampaniyalarını qətiyyətlə pisləyir, beynəlxalq media subyektlərini peşəkar jurnalistikanın əsas prinsiplərinə, o cümlədən dəqiqlik, obyektivlik, etibarlı mənbələrə istinad və məlumatların yoxlanılması prinsiplərinə ciddi riayət etməyə, həqiqətə uyğun olmayan məlumatların yayılmasına və ictimai rəyin manipulyasiya edilməsinə yol verməməyə çağırır”, - açıqlamada qeyd olunub.

“İstintaqın Azərbaycanla heç bir əlaqəsi yoxdur”

Proseslə bağlı maraqlı və diqqət çəkən məqamlar da üzə çıxıb. Medianın məlumatlı mənbələrədən əldə etdiyi informasiyalara görə, August Hanninglə bağlı istintaqın Azərbaycanla heç bir əlaqəsi yoxdur. İş digər ölkələrlə bağlıdır və Hanningin əldə etdiyi iddia olunan məxfi materiallar üçüncü tərəflərlə paylaşılıb. Əksinə, onun bu materiallardan özünün istifadə edərək analitik hesabatlar hazırladığı bildirilir. Bu, ilk olaraq “Der Spiegel” tərəfindən yayılan və daha sonra digər beynəlxalq media orqanları tərəfindən dərc olunan, Azərbaycanın bu işlə əlaqələndirildiyi xəbərlərlə birbaşa ziddiyyət təşkil edir. Oktyabrın 6-da Almaniya prokurorları Hanninglə bağlı casusluq və dövlət sirlərinin əldə edilməsi şübhəsi ilə

araşdırma aparıldığını təsdiqləyiblər. Lakin onlar işdə hansı xarici kəşfiyyat xidmətinin və ya hansı ölkənin iştirak etdiyini açıqlamayıblar. Mənbələrin sözlərinə görə, araşdırmanı Federal Prokurorluq apardığı üçün digər Almaniya qurumları istintaq prosesinə müdaxilə edə bilməz. Mənbələr bildirirlər ki, diqqət əslində araşdırmanın mərkəzində hansı ölkənin və kəşfiyyat xidmətinin dayandığının müəyyənləşdirilməsinə yönəlməlidir.

HƏDƏF QARŞILIQLI MÜNASİBƏTLƏRDİR

Bu məlumatların tirajlanması vaxtı da diqqət çəkir. “Der Spiegel”in əsassız ittihamları Bakıda Alman-Azərbaycan Strateji Tərəfdaşlıq və Bağlantılar

Konfransının keçirildiyi vaxta “təsədüf” edib. Təbii ki, bu anın bilərəkdən seçilməsi də son illərdə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyan və dərinləşən Azərbaycan-Almaniya münasibətlərinin birbaşa hədəf alındığını göstərir. İş dünyası və iqtisadi münasibətlərin inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyətə malik bu toplantıda səsləndirilən fikirlər hər iki tərəfin qarşılıqlı strateji maraqlara xidmət edən bərabərhüquqlu əməkdaşlıqda maraqlı olduqlarını bir daha ortaya qoydu. Media üzərindən Azərbaycan-Almaniya münasibətlərinin hədəf alınması ölkəmizə qarşı sistemli təxribat kampaniyasının tərkib hissəsi olsa da, bu cəhdlərin də əvvəlkilər kimi uğursuzluğa məruz qalacağı aşkardır.

ÇİN-TAYVAN QARŞIDURMASINDA YENİ MƏRHƏLƏ

AZƏR NURİYEV

ABŞ-Çin münasibətlərində Donald Tramp ilə Si Cinpinin qarşılıqlı səfərlərindən sonra başlayan gərginliyin azalması barədə ümidlər özünü doğrultmayıb. Vaşinqton Pekinin Tayvan məsələsində daha ehtiyatlı davranılması ilə bağlı xəbərdarlığına məhəl qoymur. Belə ki, ABŞ Pekinə meydan oxuyaraq, keçiriləcək təlimlərdə ilk dəfə olaraq Tayvana ən yaxın Yaponiya adası Yonaqunidə gəmiyə qarşı raketlər yerləşdirəcəyini elan edib.

Bundan əlavə, ABŞ-Çin münasibətlərini növbəti casusluq qalmaqlı da korlaya bilər. Los-Anceles hava limanında Federal Təhqiqat Bürosu (FTB) tərəfindən ABŞ-də yaşayan və işləyən Tayvan rəhbərinin oğlu Lay Tin Yunun izlənməsi ilə məşğul olan 34 yaşlı çinli qadın həbs edilib və məhkəmə qarşısına çıxarılıb. FTB-nin iddiasına görə, Çjan Vanyin adlı bu qadın Çin xüsusi xidmət orqanlarının tapşırığı ilə hansısa ortaqla birlikdə Lay Tin Yunun ailəsini izləyib, onun evinin, həyat yoldaşının və uşaqlarının şəkillərini çəkib. FTB-nin xüsusi agentı Kevin Holt güman edir ki, Çin xüsusi xidmət orqanları əldə edilmiş məlumatları müharibə olacağı təqdirdə Tayvan prezidentinə təzyiq göstərmək üçün istifadə etməyi planlaşdırırdı.

Tayvan administrasiyası prezidentin oğlunun izlənməsini "transsərhəd təqibin tipik nümunəsi" adlandırır və FTB-yə təşəkkür edib.

TAYVAN MƏMURLARI TEZ-TEZ ABŞ-YƏ SƏFƏRLƏR EDİRLƏR

Bu hadisələr fonunda Tayvan ABŞ-nin Arizona ştatında qeyri-rəsmi fəaliyyət göstərəcək konsulluq açıb. Tayvanın xarici işlər naziri Lin Çalun bu məqsədlə Arizonaya səfər edib. Tayvan şirkəti TSMC bu ştatda yarımkeçirici istehsalı müəssisəsinin yaradılmasına 265 milyard dollar investisiya yatıracaq. Tayvan XİN-i Arizonada ofisin açılmasının ABŞ ilə iqtisadi əməkdaşlığın, ticarətin inkişafında yeni mərhələ olduğunu bəyan edib. Ümumiyyətlə, Trampın ikinci prezidentlik müddəti dövründə Tayvan məmurları tez-tez ABŞ-yə səfərlər edirlər.

Vaşinqton Pekinin Tayvan məsələsində daha ehtiyatlı davranılması ilə bağlı xəbərdarlığına məhəl qoymur. Belə ki, ABŞ Pekinə meydan oxuyaraq, keçiriləcək təlimlərdə ilk dəfə olaraq Tayvana ən yaxın Yaponiya adası Yonaqunidə gəmiyə qarşı raketlər yerləşdirəcəyini elan edib.

Tayvan hərbi qüdrətini artırmağa çalışır

Son vaxtlar Tayvan hərbi qüdrətini də artırmağa çalışır. Tayvanın iki ABŞ "F-16V" qırıcısını alması və ümumilikdə 60-dan çox qırıcı tədarük etməsi ilə Çinlə münasibətləri daha da gərginləşdirib. Bu, ABŞ ilə imzalanmış səkkiz milyard dollarlıq müqavilənin bir hissəsidir. Vaşinqton bu müqaviləni 2019-cu ildə - Trampın birinci prezidentlik dövründə təsdiqləmişdi. Amma hələ ki, ABŞ prezidenti Tayvana 14 milyard dollarlıq yeni silah partiyasının satışı barədə müqaviləni

təsdiqləməyə tələsmir. Tramp açıq şəkildə bildirir ki, təsdiqin gecikməsi Çinlə sövdələşmədə arqument rolunu oynayır.

Müdafiə xərclərini 16% artırmağı planlayan Tayvan gələn il hərbi büdcəsinin ilk dəfə olaraq 31 milyard dolları keçəcəyini elan edib. Tayvanla Çin arasında münasibətlər Şərqi Asiyanın ən mürəkkəb və həssas geosiyasi məsələlərindən biri olaraq qalır. Çin Tayvanı öz ərazisinin ayrılmaz hissəsi hesab edir və ona nəzarəti bərpa etmək üçün güc tətbiqini istisna etmir.

Şərqi Asiyanın ən mürəkkəb geosiyasi problemlərindən biri

Qarşidurmanın kökləri XX əsrin ortalarına gedib çıxır. 1949-cu ildə Çində vətəndaş müharibəsinin nəticəsi olaraq Çin Kommunist Partiyası hakimiyyətə gəldi və Çin Xalq Respublikası yaradıldı. Müharibədə məğlub olan Çin Milli Partiyasının rəhbərliyi isə Tayvana çəkildi və burada Çin Respublikasının hakimiyyətini davam etdirdi. Beləliklə, eyni ölkənin siyasi irsinə iddia edən iki ayrı hakimiyyət mərkəzi meydana çıxdı. 1949-cu ildən sonra Pekin Tayvanı Çinin ayrılmaz hissəsi hesab edir. Taypey isə uzun müddət özünü bütün Çini təmsil edən legitim Çin hökuməti olduğunu iddia edirdi. Sonrakı onilliklər ərzində beynəlxalq sistemdə ciddi dəyişikliklər baş verdi və Çin Xalq Respublikasının beynəlxalq mövqeyi gücləndi. 1971-ci ildə BMT-də Çinin nümayəndəliyi ilə bağlı mühüm dəyişiklik baş verdi və Çin Xalq Respublikası Çinin BMT-dəki yeganə qanuni nümayəndəsi kimi tanındı. Bunun ardınca dünyanın böyük hissəsi Pekinlə diplomatik münasibətlər qurmağa başladı. Tayvan isə beynəlxalq səviyyədə daha məhdud diplomatik imkanlarla üz-üzə qaldı. Bununla belə, Tayvan iqtisadi və siyasi baxımdan inkişaf edərək Şərqi Asiyanın mühüm iqtisadi mərkəzlərindən birinə çevrildi.

"VAHİD ÇİN" PRINSİPI VƏ TAYVAN MƏSƏLƏSİ

Pekin Tayvan məsələsinə "Vahid Çin" prinsipi çərçivəsində yanaşır. Çin rəhbərliyinin mövqeyinə görə, dünyada yalnız bir Çin dövləti mövcuddur və Tayvan onun tərkib hissəsidir. Pekin Tayvanın müstəqilliyinin elan edilməsini qəbul edilməz hesab edir. Çin rəhbərliyi uzun müddətdir problemin dinc yolla həllinə üstünlük verir və Tayvanla birləşmə ideyasını irəli sürür.

Yeri gəlmişkən, Tayvanla Çin arasında yerləşən Tayvan boğazı geosiyasi baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu ərazi yalnız tərəflər arasında mümkün hərbi qarşidurmanın episentri deyil, həm də Şərqi Asiyanın mühüm dəniz və ticarət marşrutlarından biridir.

Tayvan ətrafında gərginliyin yüksəlməsi zaman-zaman "müharibə başlaya bilərmi?" sualını gündəmə gətirir. Belə bir münaqişənin nəticələri regionun hüduqlarını aşaraq global miqyasda hiss oluna bilər. Mümkün hərbi qarşidurma Çin, Tayvan və ABŞ ilə yanaşı, Yaponiya və digər Asiya-Sakit okean ölkələrinin təhlükəsizlik siyasətinə də təsir göstərər. Dünya ticarətinin mühüm hissəsinin bu regiondan keçməsi səbəbindən dəniz nəqliyyatında yaranacaq problemlər enerji, ərzaq, texnologiya və digər məhsulların global təchizatına ciddi zərbə vura bilər.

BURADA SİZİN REKLAMINIZ OLA BİLƏR

Tel: (+994 55) 457-02-03 / (+994 77) 447-47-17

E-mail: kaspiqazeti@kaspi.az

YENİ REYSLƏR SİXLİĞİ AZALDACAQMI?

Bakı-Tbilisi-Bakı marşrutu üzrə sənişin tələbatı yüksək olaraq qalır. Azərbaycan Dəmir Yollarından bildirilib ki, Gürcüstandan Azərbaycana 2 noyabr tarixinədək olan reyslər üzrə bütün biletlər artıq alınıb.

AYGÜN ƏZİZ
aygunaziz@kaspi.az

Bakı ilə Tbilisi arasında dəmir yolu ilə səfərlərə maraq artır. Marşrut üzrə qatarların tam doluluqla hərəkət etməsi və biletlərə yüksək tələbat sənişin daşımalarının genişləndirilməsi zərurətini yaradıb. Azərbaycan Dəmir Yolları (ADY) noyabrın 1-dən etibarən bu istiqamətdə reyslərin sayını artıraraq sənişinlər üçün həm əlavə yerlər, həm də daha münasib tariflər təqdim edir.

Yeni reyslərin istifadəyə verilməsi sənişinlərə daha münasib qiymətlərlə səyahət etmək imkanı yaradacaq. Belə ki, əlavə reyslərdə standart sinif, yəni əvvəlki plaskart vaqonlar üzrə biletlərin qiyməti 36 AZN-dən başlayır. Yeni aşağı büdcəli səyahət seçimi ilə sənişinlər 30 faiz daha ucuz qiymətə səyahət edə biləcəklər. Marşrut üzrə bir istiqamətə minimum gediş haqqı Bakıdan Tbilisiyə 54 AZN, Yevlaxdan 44 AZN, Gəncədən 41 AZN, Ağstafadan 38 AZN, Böyük Kəsikdən Tbilisiyə isə 36 AZN təşkil edir.

Bəs yeni reyslərin istifadəyə verilməsi sənişin sıklığının azalmasına nə dərəcədə təsir edəcək? Daha münasib tariflərin tətbiqi tələbatı artıracaqmı? Ümumilikdə, qarşıdakı dövrdə bu istiqamətdə sənişin axını ilə bağlı hansı proqnozlar var?

“80 MİNƏ YAXIN SƏNİŞİN DAŞINIB”

ADY-dən “Kaspi” qəzetinə verilən məlumata görə, Bakı-Tbilisi-Bakı (BTB) marşrutu üzrə sənişin tələbatı yüksək olaraq qalır: “Hazırda da qatarlar 100 faiz doluluqla

hərəkət edir. İndiyədək BTB marşrutu üzrə 80 minə yaxın sənişin daşınıb. 1 noyabr 2026-cı il tarixindən etibarən Bakı-Tbilisi-Bakı marşrutu üzrə gündəlik reyslərin sayı 2-dən 4-ə artırılacaq və nəticədə sənişin yerlərinin sayı 386-dan 564-ə çatdırılacaq. Sənişin yerlərinin gündəlik 50 faizə yaxın artırılacağını nəzərə alsaq, bu, tələbatın qarşılanmasına ciddi təsir göstərəcək”.

“BİLETLƏRİN 90 FAİZİ ONLAYN ALINIR”

Qurumdan verilən məlumata görə, hazırda biletlərin satışına aktiv şəkildə davam edilir. Biletlərin təqribən 90 faizi ADY-nin saytı və “ADY Mobile” tətbiqi vasitəsilə onlayn şəkildə alınır: “Mövcud qaydaya əsasən, xarici ölkə vətəndaşlarının ölkəmizi quru yolla tərk etməsinə məhdudiyyət yoxdur. Lakin Azərbaycana girişə yalnız təyyarə və qatarla icazə verilir ki, bu da Gürcüstandan Azərbaycana qatar reysləri üzrə biletlərə kütləvi tələbatın yaranmasına səbəb olur. Bakı-Tbilisi-Bakı marşrutu üzrə qatarlara əlavə vaqonların qoşulması mərhələli şəkildə həyata keçirilib. Belə ki, 10 iyul 2026-cı il tarixindən qatarların tərkibinə əlavə 3 ədəd vaqon qoşulub. Nəticədə hər reys üzrə 104 əlavə sənişin yeri açılıb və bir reys üzrə sənişin yeri 178-dən 60 faiz artaraq 282-yə çatdırılıb. Növbəti mərhələdə isə bir qatarda vaqonların sayı 13-ə çatdırılmaqla sənişin tutumu 386 yerədək və ya 120 faiz artırılıb. Tələbatın yüksək olduğunu nəzərə alaraq, 1 noyabr 2026-cı il tarixindən etibarən Bakı-Tbilisi-Bakı marşrutu üzrə gündəlik reys sayı 2-dən 4-ə, sənişin yerlərinin sayı isə 564-ə çatdırılacaq”.

REYSLƏRİN SAYI YENƏ ARTIRILMA BİLƏRMI?

Tələbatın qarşılanmaması halında yeni reyslərin istifadəyə verilib-verilməyəcəyinə gəlinə, ADY-dən bildirilib ki, sözügedən marşrut üzrə qatarlara əlavə vaqonların qoşulması və ya əlavə reyslərin istifadəyə verilməsi birtərəfli, yəni yalnız ADY tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat deyil. Gürcüstan Dəmir Yolları da bu əməliyyata hazır olmalı, birgə zəruri hazırlıq, texniki və təşkilati işlər başa çatdırılmalıdır.

Biletlərin nə qədər müddət əvvəldən satışa çıxarıldığı ilə bağlı ADY-dən bildirilib ki, hazırda 5 noyabr tarixinədək, yəni 30 günlük dövr üçün biletlər satışdadır. Qurumun məlumatına görə, Gürcüstandan Azərbaycana isə 2 noyabr tarixinədək olan reyslər üzrə bütün biletlər artıq alınıb.

“BU, SƏNİŞİNLERİN İŞİNİ RAHATLAŞDIRACAQ”

Nəqliyyat eksperti Eldəniz Cəfərov BTB marşrutu üzrə qatar reyslərinin artırılmasının bu istiqamətdə sənişin tələbatının əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldiyini göstərdiyini bildirib. Onun sözlərinə görə, sənişin tələbatının artmasına bir neçə amil təsir edir: “Bunların sırasında turizm imkanlarının genişlənməsi, işgüzar səfərlərin çoxalması və digər istiqamətlərdə gediş-gəlişin fəallaşması xüsusi yer tutur. Bu marşrut üzrə reyslərin sayının artırılması sənişinlər üçün əlavə rahatlıq yaradacaq. Bu, həm biletlərin tapmaq imkanlarını genişləndirəcək, həm də Bakı və Tbilisi istiqamətində səyahət edən sənişinlər üçün səfər vaxtını seçmək baxımından daha geniş imkan yaradacaq”.

“QATARLA SƏYAHƏT ƏLÇATAN VƏ RAHAT SEÇİMƏ ÇEVİRİLƏ BİLƏR”

E.Cəfərov hesab edir ki, əlavə reyslərin istifadəyə verilməsi yalnız hazırkı sənişin tələbatının qarşılanmasına deyil, eyni zamanda yeni sənişin axınının dəmir yolu nəqliyyatına cəlb olunmasına da imkan verə bilər. Beləliklə, daha çox insan üçün Bakı ilə Tbilisi arasında qatarla səyahət əlçatan və rahat seçimə çevrilə bilər.

E. Cəfərov rahatlıq, yüksək təhlükəsizlik və komfortlu səfər şəraitini xüsusi vurğulayıb. Ekspertin fikrincə, sənişinlərin səfər zamanı rahatlığı və təhlükəsizliyi ilə yanaşı, marşrut üzrə reyslərin sayının artırılması da dəmir yolu nəqliyyatının cəlbediciliyini yüksəldir: “BTB marşrutuna olan tələbatın mövsümdən asılı olmayaraq artmaqda davam edəcəyi gözlənilir. Sənişin axınının artması davam edərsə, gələcəkdə bu istiqamətdə reyslərin sayının daha da artırılması məsələsi gündəmə gələ bilər”.

YENİ REYS NƏ VAXT YOLA DÜŞƏCƏK?

Məlumat üçün bildirək ki, Bakıdan Tbilisiyə “Stadler” vaqonlarında komfort sinif üzrə minimum gediş haqqı 77,50 AZN, Gəncədən isə 56.80 AZN idi. Əlavə reyslərə biletlərin satışına oktyabrın 2-dən başlanılıb. Yeni qrafika əsasən, hazırda istismarda olan BTB qatırı paytaxtdan saat 23:00-da yola düşməklə növbəti gün saat 08:41-də Tbilisiyə çatacaq. Qatar Tbilisidən saat 11:00-da yola düşərək saat 20:26-da Bakı Dəmiryol Vağzalında olacaq.

Yeni reys üzrə qatar isə Bakıdan hər gün saat 09:10-da yola düşəcək və saat 19:11-də Gürcüstan paytaxtına çatacaq. Əks istiqamətdə qatar saat 22:00-da hərəkətə başlayacaq və növbəti gün saat 07:57-də Bakıda olacaq.

KREDİT BOLLUĞU TİKİNTİ BUMUNA ÇEVİRİLƏCƏKMİ?

Azərbaycanda tikinti sektoruna verilən kreditlərin sürətlə artması tikinti sektorunda sürətli canlanma yarada bilərmə? Yeni maliyyə resursları tikinti layihələrinin genişlənməsinə, mənzil təklifinin artmasına və daşınmaz əmlak bazarında aktivliyin yüksəlməsinə nə dərəcədə təsir göstərə bilər?

SEVİNC ABBASOVA

Azərbaycanda tikinti sektoruna verilən kreditlər sürətlə artır. 2026-cı ilin ilk səkkiz ayında inşaat və tikinti sektoruna kreditlərin həcmi 40,4 faiz artaraq 2 milyard 619,7 milyon manata çatıb. İllik müqayisədə isə artım 44,4 faiz təşkil edib. Xüsusilə dövlət tikinti müəssisələrinə verilən kreditlərin bir il ərzində 27 dəfədən çox artması diqqət çəkir.

Məraqlidir, kreditlərin artması tikinti sektorunda sürətli canlanma yarada bilərmə? Yeni maliyyə resursları tikinti layihələrinin genişlənməsinə, mənzil təklifinin artmasına və daşınmaz əmlak bazarında aktivliyin yüksəlməsinə nə dərəcədə təsir göstərə bilər?

TİKİNTİ ÜÇÜN BAZAR TƏLƏBİ VACİBDİR

Azərbaycan Qiymətləndiricilər Palatasının Rəyasət Heyətinin sədr müavini Günay İsmayılqızı bildirib ki, son dövrlər tikinti sektoruna yönəldilən kreditlərin artması daşınmaz əmlak bazarında aktivliyin yüksəlməsi baxımından diqqət çəkən məqamlardan biridir. Tikinti sektoru maliyyə resurslarına kifayət qədər həssas sahədir və kredit imkanlarının genişlənməsi yeni layihələrin reallaşdırılmasına, mövcud layihələrin sürətləndirilməsinə, həmçinin tikinti şirkətlərinin investisiya imkanlarının artmasına şərait yarada bilər. Ekspert qeyd edib ki, kreditləşmənin artmasını avtomatik olaraq yeni binaların və mənzil təklifinin kəskin artacağı kimi qiymətləndirmək düzgün deyil: “Burada əsas məsələlərdən biri kreditlərin hansı istiqamətə yönəldilməsidir. Əgər maliyyə resursları yeni yaşayış layihələrinin inşasına, yarımçıq layihələrin tamamlanmasına və tikinti imkanlarının genişləndirilməsinə yönəlsə, bunun orta müddətdə mənzil təklifinin artmasına təsir göstərməsi gözləniləndir”.

Bununla yanaşı, G.İsmayılqızı deyib ki, tikinti layihələrinin maliyyələşdirilməsi ilə həmin layihələrin hazır mənzil kimi bazara çıxarılması arasında müəyyən zaman fərqi mövcuddur. Buna görə də kreditləşmədəki artımın daşınmaz əmlak bazarında dərhal özünü göstərməsi gözlənilməməlidir.

Sədr müavini vurğulayıb ki, tikinti sektorunda canlanmanın əsas şərtlərindən biri də bazarda real tələbin mövcudluğudur.

“Şirkət üçün yeni layihəyə başlamaq yalnız maliyyə imkanının olması ilə bağlı deyil. Layihənin gələcəkdə hansı səviyyədə tələb görəcəyi, mənzillərin hansı qiymətə satılacağı

və satış müddətinin nə qədər olacağı da nəzərə alınır”, - deyərək G.İsmayılqızı bildirib. Onun sözlərinə görə, bu baxımdan kreditləşmənin artması ilə yanaşı, əhalinin alıcılıq qabiliyyəti və mənzil bazarındakı tələb də mühüm rol oynayır.

Günay İsmayılqızı

KREDİTLƏRİN SƏMƏRƏLİ İSTİFADƏSİ MÜHÜM AMİLDİR

Bununla belə, onun fikrincə, kredit portfelinin böyüməsi özlüyündə dayanıqlı tikinti artımına zəmanət vermir. Onun sözlərinə görə, maliyyə resurslarının real tələbi olan və iqtisadi səmərəliliyi əsaslandırılmış layihələrə yönəldilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Ekspert tikintinin maya dəyərinin də mühüm amil olduğunu diqqətə çatdırıb. Torpaq, tikinti materialları, əməkhaqqı, logistika və digər xərclərin dinamikasının yeni layihələrin iqtisadi səmərəliliyinə birbaşa təsir etdiyini bildirib.

Onun fikrincə, tikinti sektorunda davamlı canlanma üçün yalnız kreditləşmənin artması kifayət deyil. Maliyyə resursları ilə yanaşı, əlverişli investisiya mühiti, real mənzil tələbi, tikinti xərclərinin idarəolunan səviyyədə olması və layihələrin bazarın ehtiyaclarına uyğun qurulması da vacibdir.

Sədr müavini hesab edir ki, tikinti sektoruna kredit qoyuluşlarının artması yeni layihələrin sayının çoxalmasına və orta müddətdə mənzil təklifinin genişlənməsinə şərait yarada bilər. Lakin əsas məsələ kreditlərin sadəcə artması deyil, həmin vəsaitlərin real iqtisadi dəyər yaradan layihələrə çevrilməsidir.

ƏSAS GÖSTƏRİCİ TİKİNTİ İŞLƏRİNİN REAL HƏCMİ OLACAQ

İqtisadçı-ekspert Xəlid Kərimli də deyib ki, tikinti sektoruna kreditlərin artması müsbət hal kimi qiymətləndirilə bilər. “Banklar hər kəsə kredit vermir. Kredit, əsasən, onu faizləri ilə birlikdə geri qaytara biləcək subyektlərə verilir. Ona görə də tikinti sektorunda kreditlərin həcmi artıbsa, bu, müəyyən mənada həmin sahədə kredit götürə bilən və maliyyələşməyə ehtiyacı olan subyektlərin sayının və imkanlarının genişləndiyini göstərir”, - deyərək ekspert qeyd edib.

X. Kərimli vurğulayıb ki, kredit portfelinin böyüməsini tikinti

işlərinin eyni sürətlə artacağı kimi qiymətləndirmək düzgün olmaz. “Kreditlərin artması avtomatik olaraq tikinti işlərinin də eyni sürətlə artacağı anlamına gəlmir. Kredit həmin sektorda fəaliyyət göstərən şirkətlərin maliyyə imkanlarını və ödəniş qabiliyyətini genişləndirə bilər. Lakin kreditin dərhal yeni tikintiyə yönəldiyini də düşünmək doğru deyil”, - deyərək o bildirib.

Ekspertin sözlərinə görə, şirkət götürdüyü krediti mövcud borclarının restrukturizasiyasına yönəldə, borclarını bağlaya və bununla maliyyə yükünü azalda bilər. Eyni zamanda kredit vəsaiti torpaq və avadanlıq alınmasına, yaxud artıq başlanmış tikinti layihələrinin maliyyələşdirilməsinə sərf oluna bilər.

İqtisadçı hesab edir ki, kreditlərin artımının sektorda real canlanmaya çevrilib-çevrilmədiyini müəyyən etmək üçün əsas diqqət tikinti işlərinin həcminə yönəldilməlidir.

“Burada müəyyən təsir əlaqəsi var, amma birbaşa səbəb-nəticə əlaqəsi olmaya da bilər. Kredit götürülə bilər, amma bunun nəticəsində tikinti işlərinin həcmi dərhal artmaya bilər. Ona görə də biz tikinti işlərinin özünə baxmalıyıq, yəni, tikinti artırmı, artırmır?”, - deyərək X. Kərimli vurğulayıb.

XARİCİ TURİZMƏ MARAQ AZALIR

Xarici ölkələrə səfər edən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı beş faizdən çox azalıb. Səbəb aviabiletlərin, hotel xidmətlərinin və ümumilikdə beynəlxalq turizm xidmətlərinin

bahalaşmasıdır.

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Ölkəmizə gələn turistlərin sayındakı dəyişikliklər tez-tez diqqət mərkəzində olsa da, son rəsmi statistika başqa bir tendensiyanı da üzə çıxarıb: xarici ölkələrə səfər edən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı da beş faizdən çox azalıb.

Bu göstərici "Xaricə səyahətə maraq zəifləyib, yoxsa insanlar artan xərclər səbəbindən səyahət planlarını təxirə salırlar?" və ya "Aviabiletlərin, yerləşdirmə və digər turizm xidmətlərinin bahalaşması bu statistikaya nə dərəcədə təsir edib?" kimi suallar doğurur...

DAHA EHTİYATLI XƏRCLƏMƏ SİYASƏTİ

İqtisadçı-ekspert Elşən Bağırzadənin fikrincə, Azərbaycan vətəndaşlarının xaricə səfərlərinin azalmasını bir neçə iqtisadi amillə izah etmək olar: "İlk növbədə, aviabiletlərin, hotel xidmətlərinin və ümumilikdə beynəlxalq turizm xidmətlərinin bahalaşması xarici səfərlərin ümumi dəyərini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Bununla yanaşı, ölkədə iqtisadi artım tempinin nisbətən aşağı olması ev təsərrüfatlarının gəlirlərinin artım sürətinə və istehlak imkanlarına təsir göstərərək daha bahalı xərclərə münasibətdə ehtiyatlı davranışı gücləndirə bilər. Bu şəraitdə insanlar böyük məbləğ tələb edən və təxirə salına bilən xərcləri, o cümlədən xarici turizm xərclərini azaltmağa meyilli olurlar. Digər tərəfdən, bəzi vətəndaşların xaricdə istirahət əvəzinə ölkədaxili turizmə üstünlük verməsi də bu göstəriciyə təsir edir". Ekspert xaricə gedənlərin sayındakı azalmada aviabiletlərin və turizm xidmətlərinin qiymət artımını ən mühüm amillərdən hesab edir: "Lakin onu yeganə və ya həlledici səbəb kimi qiymətləndirmək düzgün olmaz. Turizm tələbatı qiymət dəyişikliklərinə kifayət qədər həssasdır. Xarici səfərlərin ümumi dəyəri artdıqca, xüsusilə orta gəlirli ailələr səyahətlərini təxirə sala, müddətini qısaltmağa və ya daha ucuz istiqamətlərə üstünlük verə bilərlər. Bununla yanaşı, ölkədaxili iqtisadi artımın tempi, əhalinin gəlirlərinin dinamikası, istehlak davranışı və ümumi iqtisadi qeyri-müəyyənlik də insanların səyahət qərarlarına təsir göstərən amillərdir".

AZALIR

"KEÇƏN İL 2000 DOLLAR OLAN TUR HAZIRDA 4000-4500 DOLLAR CİVARINDADIR"

Turizmçi bildirir ki, hazırda vətəndaşlarımızdan yalnız yaxşı maddi imkanı olanlar səyahətə gedirlər: "Maddi imkanı olmayanlar da ən azı Antalya istiqamətinə səfər edirlər. Antalya turları hazırda Türkiyədə nisbətən ucuzdur. Amma Antalya qiymətlərini də keçən illə müqayisə edəndə görürük ki, kifayət qədər artım var. Məsələn, keçən il 2 min dollar olan tur hazırda 4000-4500 dollar civarındadır. Vətəndaşlar da artıq bu pulu vermək istəmirlər. Onlar daha ucuz istiqamətləri seçirlər. Bu siyahıda da Şarm əl Şeyx üstünlük təşkil edir". Turizmçi azalmada aviabiletlərin qiymətinin baha olmasını da əsas səbəb kimi qeyd edir: "Bildiyiniz kimi, quru sərhədlər bağlıdır. Turistlərin paketinin 70 faizini aviabiletlərin qiyməti təşkil edir. Bu da baha olduğundan insanlar səyahət etmək istəmirlər".

Turizmçi qeyd edir ki, regionlarımızdakı hava limanlarını inkişaf etdirmək lazımdır: "Ölkəmizdə doqquz hava limanı var: ikisi Bakıda, yeddiisi regionlarda. Elə etmək lazımdır ki, regionlardakı insanlar əlavə xərc çəkərək gəlib Bakıdan uçuş etməsinlər. Həm də regionlarla Bakıdakı qiymət fərqi elə tənzimlənməlidir ki, oradan uçmaq daha sərfəli olsun. Bu, həmçinin regionların iqtisadiyyatına da töhfə vermiş olar. Bundan əlavə, aşağı büdcəli hava yolları ilə əməkdaşlıq genişləndirilməlidir". Ekspert xaricə səyahətin azalmasını insanların qənaətcilliyi ilə də əlaqələndirir: "Artıq insanlar bir az ehtiyat da saxlayırlar: "Bu gün bunu xərcləsək, sabah nə edirik?" qorxusu insanları ehtiyatlı davranmağa sövq edir. Buna görə də vətəndaşlarımız daha çox öz regionlarımızda təbiətin qoynunda dincəlməyə üstünlük verirlər və qənaət etmək haqda düşünürlər".

"İNSANLAR DAHA ÇOX YAXIN, BÜDCƏYƏ UYGUN İSTİQAMƏTLƏRİ SEÇİRLƏR"

"2026-cı ilin ilk aylarında həm gələn, həm də gedən turistlərdə həqiqətən də azalma müşahidə olunur", - deyərək turizmçi Əfsun Əhmədov bildirir: "Bunu Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları da təsdiq edir. Xaricə səyahətlərdə azalma var və insanlar daha çox yaxın, büdcəyə uyğun istiqamətləri seçirlər". Ekspert məlumat üçün qeyd edir ki, keçən il ilə müqayisədə 2026-cı ilin yanvar-may aylarında xaricə gedən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 6,3% azalaraq 756,6 min nəfər olub. Yəni ilin əvvəlindən etibarən xaricə səyahətə tələbat həqiqətən azalıb: "Səbəb regiondakı geosiyasi vəziyyət, bəzi ölkələrin müharibə şəraitində olması, viza prosedurlarının çətinləşdirilməsi və imtina hallarının çoxalması, habelə qiymətlərin artması (aviabilet, hotel və s.) ilə bağlıdır. Lakin keçən il ilə müqayisədə bu ilin yanvar-aprel aylarında Türkiyə və Gürcüstana səfərlər artıb. Bunun

əsas səbəbi Türkiyə və Gürcüstanın həm yaxın, həm də büdcə baxımından daha əlçatan olmalarıdır. Bundan başqa, qatarla səfərlərin bərpası Gürcüstan istiqamətinə gedən yerli turistlərin sayının artmasına böyük təkan verib".

TURİZM ŞİRKƏTLƏRİ AZALMANI PRAKTİKİ OLARAQ MÜŞAHİDƏ EDİR

Turizmçi Əziz Şiriyevin sözlərinə görə, turizm şirkətləri bu azalmayı praktiki olaraq müşahidə edir: "Daha çox Türkiyə istiqamətinə - Antalya, Bodrum, Marmaris, Quşadası, İzmir istiqamətinə paketlər satılırdı. Amma son dövrlərdə Türkiyə daha çox gəlir qazanmağa - kəmiyyətə deyil, keyfiyyətə üstünlük verməyə başladı.

Onlar "az adam, daha çox qazanmaq" prinsipi ilə işləməyə keçdilər. Həmçinin digər turizm növlərinə daha çox şərait yaratdılar.

Məsələn, onların sağlamlıq turizmindən qazancları standart turizmdən gələn gəlirdən daha çoxdur".

Elşən Bağırzadə

Əfsun Əhmədov

Əziz Şiriyev

BAKININ

MİLYONLUQ MƏNZİLLƏRİ

AYGÜN ƏZİZ
aygunaziz@kaspi.az

Azərbaycanda mənzil alanların böyük əksəriyyəti daha münasib qiymət segmentinə üstünlük verir. “Daşınmaz Əmlakın Dövlət Kadastrı və Reyestri” publik hüquqi şəxsin təhlilinə görə, 2025-ci ildə ölkədə satılan mənzillərin 84,8 faizi 200 min manatdan aşağı qiymətə alınıb. Bununla yanaşı, bazarın kiçik bir hissəsini yüksək qiymətli mənzillər təşkil edir. Belə ki, ötən il bir milyon manatdan baha qiymətə 42 mənzil satılıb və onların hamısı Bakıda yerləşib. 500 min-bir milyon manat aralığında satılan 373 mənzilin də hamısı paytaxtın payına düşüb.

Maraqlıdır, qiyməti milyon manatlarla ölçülən bu mənzilləri fərqləndirən nədir?

DÖRD MİN MANATDAN 14 MİNƏ QƏDƏR

Daşınmaz əmlak üzrə ekspert Firdovsi Xəlilovun sözlərinə görə, bu gün premium segment dedikdə ilk ağıla gələn ünvanlardan biri Ağ Şəhərdir. Onun sözlərinə görə, hazırda bu ərazidə yerləşən yeni tikililərdə bir kvadratmetrin qiyməti 4 000 manatdan başlayır və bəzi layihələrdə 14 000 manata qədər yüksəlir: “Ağ Şəhərlə yanaşı, “Nəriman Nərimanov” metrostansiyası ətrafı, Hüseyn Cavid prospekti, Şəfaət Mehdiyev küçəsi, Sahil və Xətai metrolarının ətrafı, Elmlər Akademiyası istiqaməti, 28 May, Kubinka, Port-Baku ətrafı və Bayıl zonası da premium ərazilər sırasında yer alır. Bu ərazilərdə də mənzillərin qiymətləri kifayət qədər yüksəkdir. Belə ki, 1 kvadratmetrin qiyməti binanın səviyyəsindən asılı olaraq 3 000 manatdan başlayır, bəzi layihələrdə 5 000, ayrı-ayrı obyektlərdə isə 7 000 manata qədər yüksəlir”.

BU MƏNZİLLƏR NİYƏ BAHADIR?

Ekspert bildirir ki, premium mənzilləri digərlərindən fərqləndirən əsas amillər sadəcə təmir və ya ad deyil: “İlk növbədə, yeni tikilən premium binalarda müasir şəhərsalma qaydalarına ciddi şəkildə əməl olunur. Əvvəlki illərdə tez-tez rastlaşdığımız o boğucu sıxlıq bu layihələrdə yoxdur. Binaların yerləşməsindən tutmuş günün düşmə bucağına, istifadə olunan fasad və izolyasiya sistemlərinə qədər hər bir detal həm uzunmüddətli istismar, həm də sakinlərin maksimum komfortu üçün xüsusi hesablanır. Lakin yüksək qiymətlərin səbəbi yalnız mənzilin komfortu və layihənin keyfiyyəti ilə bağlı deyil. 2020-ci ildən etibarən şəhərsalma qaydaları və inzibati tələblər daha sərt tətbiq edilməyə başlanıb. Bu da tikinti əmsallarının azalmasına səbəb olub. Əgər əvvəllər bir hektar ərazidə 60-65 min kvadratmetr inşa etmək mümkün idisə, indi bu rəqəm 20-22 min kvadratmetrə düşüb. Bu isə torpağın dəyərini tikilən sahənin hər kvadratmetrinə düşən payını artırır”.

Firdovsi Xəlilov

Premium sinfin özünəməxsus tələbləri var. Bu binalarda müasir şəhərsalma qaydalarına ciddi şəkildə əməl olunur. Əvvəlki illərdə tez-tez rastlaşdığımız boğucu sıxlıq bu layihələrdə yoxdur.

Lüks mənzillərin xəritəsi

Ekspertin sözlərinə görə, hazırda paytaxtda premium layihələrin kütləvi şəkildə inşa olunduğu əsas mərkəzlərdən biri Ağ Şəhər layihəsidir: “Bu ərazidə olan binalar qiymətinə, yerləşməsinə və tikinti keyfiyyətinə görə tam mənada premium standartları əks etdirir. İkinci böyük mərkəz isə “Sea Breeze” zonasıdır. Hazırda orada 20-dən çox fərqli inşaat layihəsi həyata keçirilir və bu layihələr ayrı-ayrı developer şirkətlərinə məxsusdur. “Sea Breeze”də satış aktivliyi daha yüksəkdir, çünki dənizkənarı, ikinci sıra və dənizdən nisbətən aralıda olan layihələrin çoxluğu kəskin rəqabət yaradıb. Hətta bu rəqabət səbəbindən mənzillərin ilkin ödənişsiz şərtlərlə satışına da rast gəlinir. Bunlardan əlavə, Bakının mərkəzə yaxın əraziləri də bu segmentdə xüsusi paya sahibdir. Azadlıq prospekti, Vəqif prospekti, Bakıxanov küçəsi ətrafı və Bayıl qəsəbəsində az sayda olsa da, yerləşməsinə və keyfiyyətinə görə premium sinfin tələblərinə cavab verən komplekslər var”.

“PREMIUM SİNFİNİN ÖZÜNƏMƏXSUS TƏLƏBLƏRİ VAR”

Mütəxəssis qeyd edir ki, hazırda bazarda təklif olunan premium yaşayış komplekslərində 1 kvadratmetr üçün başlanğıc qiymətlər təxminən 1 800-2 000 dollardan başlayır. Onun sözlərinə görə, bu start qiymət həddi həm “Sea Breeze” ərazisindəki layihələrdə, həm də Bakı şəhərinin daxilində yerləşən elitə komplekslərdə eyni səviyyədə təklif olunur. Mütəxəssis vurğulayır ki, premium sinfin özünəməxsus tələbləri var və buraya ilk növbədə konfidensiallıq, məhrəmlilik və az sıxlıqlı yaşayış mühiti daxildir: “Ağ Şəhərdə bu prinsip nisbətən qorunur. Bir mərtəbədə cəmi 3-4, bəzi hallarda maksimum 5 qonşu yerləşir. Yəni adı premium kimi hallandırılsa da, bu sinfin tələblərinə cavab verməyən layihələrə də rast gəlinir. Bəzi istehlakçılar buna önəm verməsələr də, həqiqi premium anlayışının özünəməxsus meyarları var və komplekslər məhz bu standartlara uyğun tikilməlidir”.

Təhlillər göstərir ki, bir milyon manatdan baha olan mənzillərin satışı kütləvi mənzil bazarından köklü şəkildə fərqlənir. Bu mənzillərin böyük hissəsi kütləvi elan saytlarına çıxarılmır, rieltorların və agentliklərin xüsusi VIP alıcı bazaları vasitəsilə, məxfi təqdimatlarla satılır. Sravi mənzillər bir-iki aya satıldığı halda, milyonluq mənzillərin alıcı auditoriyası məhdud olduğu üçün onların bazarda qalma müddəti altı aydan iki ilə qədər çəke bilər. Eyni zamanda, bu segmentdə qiymətlər fərdi danışıqlar əsasında müəyyənləşdiyi üçün yekun əqdlərdə ciddi endirimlər almaq mümkün olur.

Zəngin alıcıların investisiya marağı

F.Xəlilov bildirir ki, vergi qanunvericiliyindəki dəyişikliklər də tikinti xərclərinin artmasına təsir göstərmişdir.

Əvvəllər tikinti sektorunda sadələşdirilmiş vahid vergi sistemi mövcud idisə, hazırda şirkətlər 20 faiz mənfəət vergisi və 18 faiz əlavə dəyər vergisi ödəyirlər. Bu da hər kvadratmetr üçün vergi yükünü xeyli artırır.

Daşınmaz əmlak və inşaat üzrə ekspert Elnur Azadov bildirir ki, son illərdə daşınmaz əmlak

sektorunda “premium” anlayışı kifayət qədər geniş yayılıb: “İmkanlı şəxslər bir əmlakla kifayətlənmirlər, vaxtaşırı olaraq öz investisiyalarını müxtəlif daşınmaz əmlak obyektlərinə yönəldirlər. Xüsusilə tikinti şirkətləri tərəfindən daxili kreditlə, bir neçə il ərzində ödəniş imkanı yaradan şərtlərlə satılan mənzillər böyük maraq kəsb edir”.

BİLİKLİ VƏ MƏSULİYYƏTLİ VƏTƏNDAŞ YETİSDİRMƏK HƏDƏFİ

Foto: Rüşət Mikayılov / Global Media Group

Bakıda “Gənc nəslin milli-mənəvi dəyərlər ruhunda tərbiyəsi” mövzusunda keçirilən konfransda dövlət qurumlarının rəhbərləri, mütəxəssislər və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Bakıda “Gənc nəslin milli-mənəvi dəyərlər ruhunda tərbiyəsi” mövzusunda konfrans keçirilib. Konfrans Gənclər və İdman Nazirliyi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin birgə təşkilatçılığı ilə baş tutub.

Tədbirdə aidiyyəti dövlət qurumlarının rəhbərləri, müvafiq sahədə fəaliyyət göstərən mütəxəssislər, eləcə də ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Konfransın əsas məqsədi müasir dövrdə gənc nəslin milli-mənəvi dəyərlər əsasında formalaşdırılması, dünyagörüşünün zənginləşdirilməsi və cəmiyyətin fəal üzvləri kimi yetişdirilməsi istiqamətində mövcud yanaşmaların müzakirəsidir.

DÖVLƏT BÜTÜN DİNİ ETİQADLARA HÖRMƏTLƏ YANAŞIR

Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Ramin Məmmədov çıxışı zamanı bildirib ki, informasiya bolluğu avtomatik olaraq düzgün dünyagörüşü yaratmır. Əksinə, eyni

informasiya məkanında müxtəlif ideoloji, dini, mədəni və sosial təsirlərin mövcudluğu seçim imkanlarını artırırdı kimi, yanlış istiqamətlənmə risklərini də artırır. O qeyd edib ki, buna görə müasir dövrdə yalnız informasiya təhlükəsizliyindən deyil, həm də düşüncə təhlükəsizliyindən danışmalıyıq: “İnsanın düşüncə və dünyagörüşünün təşəkkülündə aldığı biliklərlə yanaşı, hansı dəyərlər sistemi əsasında qərar verdiyi də mühüm rol oynayır. Din bu dəyər sisteminin mühüm komponentlərindən biridir. Ona görə gənclərin dini biliklərinin düzgün, sağlam və etibarlı mənbələr əsasında formalaşdırılması xüsusi əhəmiyyət daşıyır”.

Ramin Məmmədov söyləyib ki, Azərbaycanın dövlət-din münasibətləri modelinin mühüm xüsusiyyətlərindən biri də bundan ibarətdir ki, dövlət bütün dini etiqadlara hörmətlə yanaşır, dini etiqad azadlığını təmin edir və eyni zamanda cəmiyyətin dünyəvi xarakterini qoruyur.

DAVAMLİ VƏ ÖLÇÜLƏ BİLƏN MEKANİZMLƏR

Sədrin sözlərinə görə, gənclərin milli-mənəvi dəyərlər ruhunda tərbiyəsi üçün davamlı və ölçülə bilən mexanizmlər üzərində əməkdaşlıq qurulmalıdır.

R.Məmmədov qeyd edib ki, gənclər arasında milli-mənəvi dəyərlər, dini savadlılıq və düşüncə təhlükəsizliyi mövzusunda Gənclər və İdman Nazirliyi ilə birgə maarifləndirici proqramlar həyata keçirilə bilər: “Klassik tədbirlərdən əlavə, sosial media və rəqəmsal platformalar üçün müasir məzmunlar hazırlaya bilərik. Gənclər üçün dini savadlılıq və media savadlılığını birləşdirən təlim proqramları hazırlamaq mümkündür. Bunlarla bərabər, gənclərin milli-mənəvi dəyərlərlə bağlı təşəbbüslərini dəstəkləyən birgə layihə və müsabiqələr təşkil etmək mümkündür. Xüsusilə gənclərin özlərinin məzmun istehsalçısı kimi iştirak etdiyi layihələr daha effektiv ola bilər”.

DƏYƏRLƏR ARASINDA ZİDDİYYƏT YOXDUR

Sədr deyib ki, dini dəyərlər insan ləyaqətinə, mərhəmətə, ədalətə, qarşılıqlı hörmətə, ictimai həmrəyliyə və sülhə xidmət etməlidir. Azərbaycanın dünyəvi dövlət modeli ilə dini-mənəvi dəyərlər arasında ziddiyyət yoxdur: “Əksinə, dini etiqad azadlığı, hüquqi dövlət prinsipləri, dünyəvilik və milli-mənəvi dəyərlərə hörmət Azərbaycan cəmiyyətinin ictimai sabitliyini və həmrəyliyi möhkəmləndirən, bir-birini tamamlayan prinsiplərdir. Bəzən milli dəyərləri qorumaqla müasir dünyaya inteqrasiya arasında seçim etmək lazım olduğu təsəvvürü yaradılır”. R.Məmmədovun sözlərinə görə, bu çərçivədə əsas məqsəd bilikli və məsuliyyətli vətəndaş yetişdirməkdir.

“SOCAR AVROPA BAZARINDA İŞTİRAKINI GENİSLƏNDİRƏCƏK”

“Italiana Petroli” şirkətinin alınması Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinə (SOCAR) “downstream” seqmentində fəaliyyətin şaxələndirilməsini əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirmək imkanı verəcək.

“Report” xəbər verir ki, bunu “Fitch Ratings” beynəlxalq reyting agentliyinin EMEA (Avropa, Yaxın Şərq və Afrika) regionu üzrə korporativ reytinglər qrupunun direktoru Yakub Zasada Bakıda keçirilən “Fitch on Azerbaijan 2026” tədbiri çərçivəsində bildirib.

“Reytinglərə təsir edən əsas amillərdən danışırıqsa, ötən il başa çatmış “Italiana

Petroli”nin alınması üzrə sövdələşməni xüsusi qeyd etmək lazımdır. Qiymətləndirmələrimizə görə, bu aktiv SOCAR-a Avropa bazarında iştirakını genişləndirmək və “downstream” seqmentində şaxələndirməni gücləndirmək imkanı

verəcək”, - reyting agentliyinin nümayəndəsi vurğulayıb.

Y.Zasada həmçinin xatırladı ki, sentyabr ayında “Fitch Ratings” şirkətin borc yükünün azalması və maliyyə göstəricilərinin yaxşılaşması fonunda SOCARın müstəqil kredit profilini (SCP-) “BB-” səviyyəsindən “BB” səviyyəsinə yüksəldib: “Bununla belə, dövlət dəstəyi ehtimalının son dərəcə yüksək olması və şirkətin ölkə iqtisadiyyatı üçün strateji əhəmiyyəti səbəbindən SOCAR-ın yekun uzunmüddətli reytingi əvvəlki kimi Azərbaycanın suveren reytinginə uyğundur”.

TEXNİKANIN DÜŞMƏNİ, ORQANİZMİN “DOSTU”

Paytaxt müxtəlif mənbələrdən su ilə təmin olunduğundan codluq göstəriciləri ərazilər üzrə fərqlənir. Lakin suyun cod olması onun keyfiyyətsiz və ya içməyə yararsız olduğu mənasına gəlmir.

ZƏRİF SALMANLI
zarifsalmanli@kaspi.az

Bakının bəzi ərazilərində kran suyundan istifadə edən sakinlər çaydan və digər məişət avadanlıqlarında ərpın daha tez yarıdığını bildirirlər. Su qaynadıldıqdan sonra qabların dibində və səthində yaranan ağ çöküntü isə codluqla bağlı suallar doğurur. Bəs ərpın çox yaranmasına səbəb nədir? Bakının hansı ərazilərində su daha cod hesab olunur?

“ƏRP SUYUN MİNERAL TƏRKİBİ İLƏ BAĞLIDIR”

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin Geoloji kəşfiyyat fakültəsinin müəllimi, hidrogeoloq Allahverdi Tağıyev bildirir ki, kran suyunun qaynadılmasından sonra çaydanın dibində və divarlarında yaranan ağ çöküntünün əsas səbəbi suyun codluğudur: “Suyun codluğu əsasən onun tərkibində həll olmuş kalsium və maqnezium ionlarının miqdarı ilə müəyyən edilir. Xüsusilə hidrokarbonatlarla zəngin su qızdırıldıqda və ya qaynadıldıqda kalsium karbonat kimi az həll olan birləşmələr çökür və məişətdə “ərp” adlandırdığımız təbəqə yaranır. Sadə desək, çaydanda gördüyümüz ağ ərp əksər hallarda xlor deyil, suyun təbii mineral tərkibinin nəticəsidir. Məsələn, kalsium hidrokarbonat qızdırıldıqda kalsium karbonata çevrilərək çökə bilər. Buna görə də eyni su soyuq halda şəffaf görünərsə də, qaynadıldıqdan sonra qabın dibində ağ çöküntü yaranı bilər”.

“BAKIDA SUYUN CODLUĞU MƏNBƏDƏN ASILIDIR”

A.Tağıyevin sözlərinə görə, Bakının bəzi ərazilərində kran suyunda ərpın daha çox yaranmasının əsas səbəbi həmin əraziyə daxil olan suyun mənbəyinin və mineral tərkibinin fərqli olmasıdır: “Bakı

Allahverdi Tağıyev

və Abşeron vahid bir mənbədən su almır. Hazırda paytaxtın su təminatında Ceyranbatan, Kür, Oğuz-Qəbələ-Bakı, Şollar və Xaçmaz kimi müxtəlif mənbələr iştirak edir. Bu mənbələrin hidrogeoloji şəraiti və kimyəvi tərkibi eyni olmadığı üçün onların codluq göstəriciləri də fərqlənir. Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin açıqladığı orta göstəricilərə görə, ümumi codluq Ceyranbatan mənbəyində təxminən 213-215 mg/l, Oğuz-Qəbələ-Bakı suyunda 242 mg/l, Şollar suyunda 294 mg/l, Xaçmaz suyunda 314 mg/l, Kür mənbəyindən təmizlənən suda isə təxminən 346 mg/l-dir”.

Hidrogeoloqun fikrincə, konkret rayonlar “ən cod su olan rayonlar” kimi sıralamaq düzgün olmaz: “Bakı və Abşeronun su şəbəkəsi qarşılıqlı əlaqələndirilmiş sistemdir. Mənbə göstəricilərinə əsasən Kür, Xaçmaz və Şollar suyunun payı yüksək olan şəbəkə sahələrində ərpın daha tez əmələ gəlməsi mümkündür. Rəsmi məlumatlarda Ceyranbatan sisteminin Xəzər, Sabuncu və Suraxanı rayonlarının əksər hissələrini və Abşeron ərazisini, Oğuz-Qəbələ-Bakı suyunun isə Abşeronla yanaşı Yasamal, Nəsimi və Səbail rayonlarının müəyyən hissələrini təmin etdiyi göstərilir”. Hidrogeoloq bildirir ki, boru şəbəkəsinin

köhnə olması adətən suyun kalsium-maqnezium codluğunu kəskin artırır: “Köhnə və korroziyaya uğramış borular suya dəmir birləşmələri, pas hissəcikləri və əvvəllər borunun daxilində toplanmış çöküntülər verə bilər. Bu halda rəngli və ya mexaniki çöküntü müşahidə olunur”.

ƏRPDƏN NECƏ QORUNAQ?

A.Tağıyev qeyd edir ki, çaydanda ərpın yaranması özlüyündə suyun içməyə yararsız və ya standartdan kənar olduğunu göstərmir. Onun sözlərinə görə, yüksək codluq əsasən məişətdə problem yaradır: “Çaydan, kombi, su qızdırıcısı, paltaryuyan və qabyuyan maşınlarda ərpın yaranmasını artırır, enerji sərfiyyatına və avadanlığın işləmə müddətinə mənfi təsir göstərir. Məişət texnikası üçün suyun codluğuna uyğun ion-mübadilə əsaslı yumşaldıcı sistemlərdən və ya konkret avadanlıq üçün nəzərdə tutulmuş ərpə qarşı vasitələrdən istifadə etmək mümkündür. Sadə mexaniki və aktiv karbon filtrləri isə kalsium və maqnezium ionlarını sudan əhəmiyyətli dərəcədə çıxarmır. İçməli su üçün codluğun azaldılması tələb olunursa, ion-mübadilə və ya əks-osmos texnologiyaları daha effektivdir”.

“Codluq suyun keyfiyyətsiz olması demək deyil”

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi yanında İctimai Şuranın üzvü, ekoloq Rövşən Abbasov da suyun codluğu ilə keyfiyyəti arasında birbaşa əlaqə olmadığını bildirir: “Codluğu yüksək olan su keyfiyyətsiz su hesab olunmur. Suyun keyfiyyətini müəyyən edən başqa göstəricilər var. Bunlara əsasən bakterioloji və digər kimyəvi göstəricilər daxildir. Bakıya dörd-beş mənbədən su gəlir və bu suların ümumi codluğu təxminən 200-350 milliqram/litr arasında dəyişir”.

“KALSİUM VƏ MAQNEZİUM İNSAN ORQANİZMİ ÜÇÜN LAZIMLIDIR”

R.Abbasov qeyd edir ki, cod sular içmək üçün yararlıdır: “Suyun tərkibində olan kalsium və maqnezium ionları insan orqanizmi üçün lazımlı minerallardır. Bəzi insanlar evdə cod suyu içməyərək yumşaldılmış və təmizlənmiş suya üstünlük verirlər, eyni zamanda aptekdən də maqnezium və kalsium alırlar. Halbuki bu minerallar suyun özündə də mövcuddur. Yalnız codluğuna görə sudan narahat olmaq düzgün deyil. Cod suyun dadı bir qədər xoşagəlməz ola bilər, amma bu, onun sağlamlıq üçün təhlükəli olduğu anlamına gəlmir”.

“Suyun keyfiyyəti daim nəzarətdə saxlanılır”

İri Şəhərlərin Su Təchizatı QSC bildirir ki, məişət avadanlıqlarında ərpın yaranması suyun tərkibində təbii şəkildə mövcud olan kalsium və maqnezium kimi mineral maddələrlə əlaqədardır: “İçməli suyun tərkibi, o cümlədən codluq göstəricisi müəyyən edilmiş normativ tələblərə uyğun olaraq tənzimlənir və nəzarətdə saxlanılır. İçməli suyun keyfiyyəti çoxsaylı fiziki-kimyəvi və mikrobioloji göstəricilər üzrə kompleks şəkildə qiymətləndirilir və müəyyən edilmiş tələblərə uyğunluğu mütəmadi laborator müayinələrlə yoxlanılır”.

Qurumun məlumatına görə, suyun keyfiyyətinə mənbədən istehlakçıya qədər daim nəzarət

edilir: “Bakı şəhəri, Abşeron yarımadası və regionların su təchizatı sistemlərində mənbələrdən - yerüstü və yeraltı suların - qəbul edilən suyun içməli su səviyyəsinə çatdırılması və təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədilə su təmizləyici və zərərsizləşdirici qurğular, həmçinin kimyəvi-bakterioloji təhlil laboratoriyaları fəaliyyət göstərir. Bu prosesdə dövlət standartının tələblərinə riayət olunur. Əhaliyə verilən içməli su əvvəlcə mexaniki təmizləyici üsulla qum süzgəcindən, daha sonra isə mərhələli şəkildə ultrasüzgəclə qurğulardan keçirilir. Su əhaliyə verildikdən sonra da kənd, qəsəbə və şəhərlər üzrə mütəmadi analizlər aparılır”.

Rövşən Abbasov

REPETİTORLAR ÇƏTİN SINAQ QARŞISINDA

Şagird sayının azalması və qəbul istiqamətlərinin dəyişməsi əsas gəlir mənbəyi repetitorluqdan olan müəllimlərin gələcəyi ilə bağlı suallar yaradır. Bu proseslər gələcəkdə uşaq hazırlayaraq dolanışığını təmin edən müəllimlərin qazanc imkanlarına təsir edə bilər.

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Ölkəmizdə demoqrafik mənzərə tədricən dəyişir. Son illərdə doğum göstəricilərinin azalması gələcəkdə təhsil bazarına da təsir göstərə biləcək amillərdən biri kimi diqqət çəkir. Artıq hər il orta məktəblərdəki uşaq sayında azalma müşahidə edilir. Ali təhsil almaq istəyən şagirdlərin bir qismi də YÖS və SAT kimi alternativ qəbul imtahanlarına maraq göstərirlər. Şagird sayının azalması və qəbul istiqamətlərinin dəyişməsi isə əsas gəlir mənbəyi repetitorluqdan olan müəllimlərin gələcəyi ilə bağlı suallar yaradır.

Bəs bu iki proses - azalan şagird kontingenti və dəyişən qəbul seçimləri gələcəkdə uşaq hazırlayaraq dolanışığını təmin edən müəllimlərin qazanc imkanlarına necə təsir göstərə bilər?

NƏTİCƏ VƏ EHTİYAC ÜZRƏ İXTİSASLAŞMA

İsmayılı şəhəri internat tipli "Talışan" liseyinin direktor müavini Ülvi Osmanlı hesab edir ki, son illərdə Azərbaycanda doğum sayının azalması gələcəkdə təhsil bazarına, o cümlədən repetitorluğa da təsir göstərə bilər: "Çünki şagird kontingenti azaldıqca, eyni sayda müəllimin daha az şagird uğrunda rəqabət aparması mümkündür. Lakin mən bunu repetitorluğun zəifləməsindən daha çox, repetitorluq bazarının dəyişməsi kimi qiymətləndirirəm. Rəqabət artdıqca valideynlər müəllim seçimində nəticəyə, peşəkarlığa, metodikaya və fərdi yanaşmaya daha çox diqqət yetirəcəklər. Digər tərəfdən, təhsil xidmətlərinə tələbatın istiqaməti də dəyişir. YÖS, SAT, olimpiada hazırlığı, xarici dil, akademik yazı, nitq və kommunikasiya bacarıqları kimi istiqamətlər müəllimlər üçün yeni imkanlar yarada bilər". Ü. Osmanovun fikrincə, onlayn təhsil də müəllimlər üçün əlavə imkan yaradır: "Müəllim artıq yalnız yaşadığı şəhər və ya rayonun şagirdləri ilə işləmək məcburiyyətində deyil. Keyfiyyətli onlayn tədris quran müəllim ölkənin müxtəlif bölgələrindən şagird cəlb edə bilər. Ona görə hesab edirəm ki, gələcəkdə ənənəvi "müəllim-şagird" münasibətindən əlavə, müəllimin konkret nəticə və ehtiyac üzrə ixtisaslaşması daha çox əhəmiyyət qazanacaq. Şagird sayı azalsa da, keyfiyyətli təhsilə ehtiyac aradan qalxmıyacaq.

Yeni qarşıdakı dövr müəllimlər üçün həm rəqabət, həm də yeni imkanlar dövrü olacaq. Öz üzərində işləyən, ixtisaslaşan və yeni tədris formatlarına uyğunlaşan müəllim dəyişən bazarda özünə yeni imkanlar yarada bilər".

FƏRDI VƏ QRUP HAZIRLIĞI KEÇƏN MÜƏLLİMLƏR ÜÇÜN TƏHLÜKƏ

35 nömrəli tam orta ümumtəhsil məktəbinin ibtidai sinif müəllimi Təranə Nuriyevanın fikrincə, son illərdə ölkədə uşaqların sayında müşahidə olunan azalma, eyni zamanda, ali məktəblərə qəbul üçün YÖS və SAT kimi imtahanlara hazırlaşan şagirdlərin sayının artması gələcəkdə müəllimlərin fəaliyyətinə müəyyən qədər təsir göstərə bilər: "Xüsusilə fəaliyyətini əsasən fərdi və qrup hazırlığı üzərində quran müəllimlər üçün şagird sayının azalması müəyyən çətinliklər yarada bilər. Çünki belə müəllimlərin gəliri birbaşa şagird sayından asılıdır. Digər tərəfdən, şagirdlərin fərqli istiqamətlərə yönəlməsi hazırlıq anlayışının özünü də dəyişir. Əvvəllər əsasən məktəb proqramı üzrə hazırlıq ön planda idisə, indi beynəlxalq imtahanlar, xarici dil, rəqəmsal bacarıqlar və müxtəlif qəbul istiqamətləri də valideynlərin diqqətindədir". T. Nuriyeva hesab edir ki, məktəbdə çalışan müəllim üçün də bu dəyişikliklər əhəmiyyətlidir: "Çünki qarşımızdakı şagird əvvəlki şagird deyil. Onun informasiya əldə etmək imkanları, maraqları, öyrənmə üsulları və gələcəklə bağlı seçimləri dəyişir".

"Yeni təhsil modelləri və fərqli qəbul yolları yeni ehtiyaclar formalaşdırır"

T. Nuriyevanın fikrincə, müəllim də buna uyğun olaraq öz yanaşmasını yeniləməlidir. Təlimçilik, rəqəmsal bacarıqlar, layihələrin idarə olunması, süni intellekt alətlərindən istifadə, beynəlxalq proqramlar və yeni təlim metodları müəllim üçün əlavə imkanlar yaradır. Bu mənada gələcəkdə müəllimlər üçün müəyyən rəqabət və dəyişiklik qaçılmazdır. Onun sözlərinə görə uşaq sayı azala, təhsil seçimləri dəyişə, hazırlıq istiqamətləri

yenilənə bilər. Lakin uşağın öyrənməsinə, düşünməsinə və inkişafına düzgün istiqamət verən müəllimə həmişə ehtiyac olacaq: "Məncə, gələcəyin müəllimi üçün ən vacib məsələ də məhz budur: dəyişən şagirdə uyğunlaşmaq və öz peşəsini də bu dəyişikliklə birlikdə inkişaf etdirmək. Təhsil iqtisadiyyatı baxımından da bu məsələyə tələb və təklif münasibəti kimi yanaşmaq mümkündür: şagird sayı azaldıqca müəyyən sahələrdə müəllimlər arasında rəqabət arta bilər. Lakin təhsil bazarında tələbat tamamilə yox olmur, onun istiqaməti dəyişir. Yeni təhsil modelləri və fərqli qəbul yolları yeni ehtiyaclar formalaşdırır". T. Nuriyeva bildirir ki, təhsildə dəyişən təkcə şagird sayı deyil, valideynin gözləntisi, şagirdin seçimi və müəllimdən tələb olunan bacarıqlardır: "Bu gün YÖS, SAT, xarici dil və beynəlxalq proqramlara maraq artırsa, müəllim də yeni istiqamətlər öyrənməli, rəqəmsal imkanlardan və süni intellektdən yararlanmalı, öz fəaliyyət dairəsini genişləndirməlidir. Düşünürəm ki, şagird sayının azalması müəllim üçün müəyyən çağırış yaradacaq. Amma peşəkar inkişaf edən müəllim üçün bu, yalnız risk deyil, yeni imkanlar da deməkdir".

"Əsas olan dəyişən tələbatla uyğunlaşmaqdır"

Fuad Mövludov adına 230 nömrəli tam orta ümumtəhsil məktəbinin riyaziyyat müəllimi Zərif Şirəliyevanın fikrincə, uşaq sayının azalması gələcəkdə müəllimlərin işinə müəyyən qədər təsir edə bilər: "Çünki şagird sayı azaldıqca, təbii olaraq rəqabət də arta bilər. Xüsusilə yalnız ənənəvi formada hazırlıq keçən müəllimlər üçün bu, müəyyən çətinlik yaradacaq. Amma düşünürəm ki, bu, müəllimlərin işsiz qalacağı demək deyil. Sadəcə tələbat dəyişə bilər. Məsələn, YÖS, SAT, xarici dil, onlayn dərslər, fərdi yanaşma və müxtəlif yeni istiqamətlərə maraq artır. Özünü inkişaf etdirən və dəyişən tələblərə uyğunlaşan müəllimlər üçün yeni imkanlar yaranır. Məncə, əsas olan müəllimin dəyişən tələbatı nə qədər tez hiss edib özünü ona uyğunlaşdırmasıdır".

Təranə Nuriyeva

Ülvi Osmanlı

Zərif Şirəliyeva

EYVANDAN YERƏ, QANUNDAN BOSLUĞA

Hamilə itin döyüldükdən sonra yuxarı mərtəbədən aşağı atılması ilə bağlı yayılan video vicdanları sızlatdı. Bu hadisə bir daha heyvanlara qarşı şiddətə görə məsuliyyət məsələsini gündəmə gətirdi.

AYGÜN ƏZİZ
aygunaziz@kaspi.az

Hər il oktyabrın 4-ü bütün dünyada Ümumdünya Heyvanların Mühafizəsi Günü kimi qeyd olunur. Lakin biz bu günə qanımızı donduran xəbərlə başladıq. Hamilə itin döyüldükdən sonra yuxarı mərtəbədən aşağı atılması ilə bağlı yayılan video vicdanları sızlatdı. Bu hadisə bir daha heyvanlara qarşı şiddətə görə məsuliyyət məsələsini gündəmə gətirdi. Bəs belə hallarda cəzalandırma mexanizmi necə işləyir?

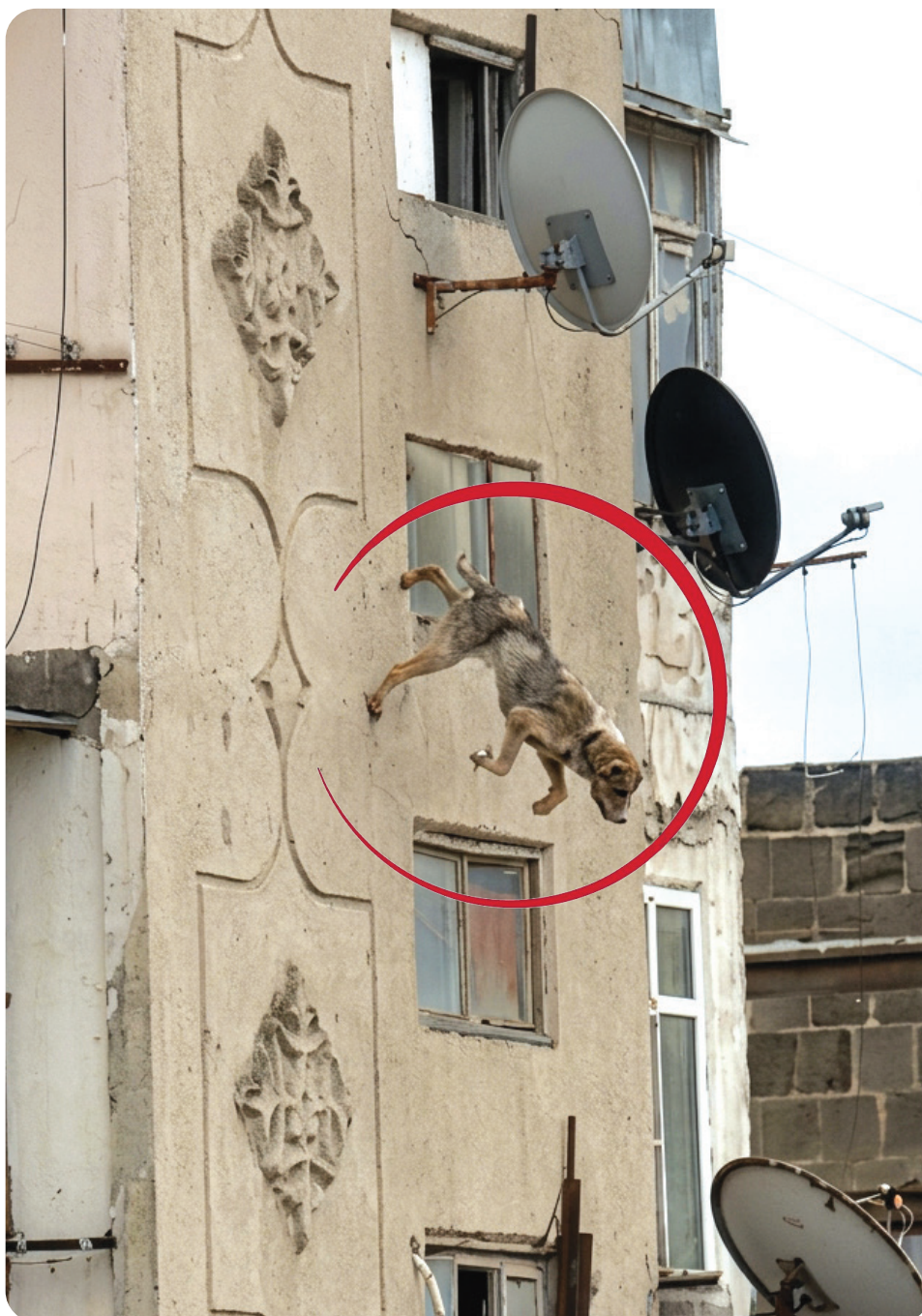
Məlumat üçün bildirək ki, Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşlarının keçirdiyi əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində heyvanla rəhmsiz rəftar edən şəxsin kimliyi müəyyənəndirilib. Məhkəmənin qərarı ilə ona 25 sutka inzibati həbs cəzası verilib. Lakin itin ölümü ilə nəticələnən bu ağır əmələ görə tətbiq edilən inzibati həbs cəmiyyətdə və hüquq müstəvisində müzakirələrə səbəb olub.

QANUNVERİCİLİK NƏ DEVİR?

Vəkil Turan Abdullazadə deyir ki, heyvanlara qarşı qəddar və rəhmsiz rəftar Azərbaycanda əsasən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 274-cü maddəsi ilə tənzimlənir. Bu maddəyə əsasən, heyvanlara zorakılıq, xəsarət yetirmək, zəhərləmək və ya digər şəkildə əziyyət vermək inzibati xəta sayılır: “İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 274.1-ci maddəsinə əsasən, heyvanlarla rəhmsiz rəftar edilməsinə, yəni onlara ağır, əzab, işgəncə verilməsinə, onların döyülməsinə və ya döyüşdürülməsinə görə 500 manatdan 800 manatadək məbləğdə cərimə nəzərdə tutulur. Bu əməllər nümayişkarənə şəkildə, o cümlədən mediada nümayiş etdirilməklə törədildikdə 800 manatdan 1000 manatadək məbləğdə cərimə edilir. Bu əməllər heyvanın şikəst edilməsinə səbəb olduqda 1000 manatdan 1500 manatadək, tələf edilməsinə səbəb olduqda 1500 manatdan 2000 manatadək məbləğdə cərimə edilir. Yaxud işin hallarına görə, xətanı törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, bir ayadək müddətə inzibati həbs tətbiq olunur”.

Turan Abdullazadə

“İnkişaf etmiş ölkələrdə bu, cinayət sayılır”

Vəkil deyir ki, həmin məcəllənin 274-1-ci maddəsinə əsasən, heyvanlarla rəhmsiz rəftarın təbliğ edilməsinə və ya heyvanlarla rəhmsiz rəftara açıq çağırışlar edilməsinə, bu cür rəftarı özündə əks etdirən materialların kommersiya məqsədləri üçün istifadə edilməsinə görə isə 1000 manatdan 1500 manatadək məbləğdə cərimə edilir, yaxud işin hallarına görə, xətanı törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, bir ayadək müddətə inzibati həbs tətbiq olunur: “Açıq damısaq, bizdə bu əməllər hələ də yalnız inzibati məsuliyyət doğurur. Cinayət Məcəlləsində heyvanlara qəddar rəftara dair müstəqil maddə yoxdur. Halbuki inkişaf etmiş ölkələrdə xüsusi qəddarlıqla, uşaqların gözü qarşısında və ya təkrarən törədilən bu cür əməllər cinayət sayılır”.

Vəkil deyir ki, qanunvericilikdə ikinci boşluq- təkrarlıq amilidir. Bu gün cəriməni ödəyən

şəxs sabah eyni əməli təkrar edə bilər və hüquqi vəziyyəti dəyişmir. Sahəni bütövlükdə tənzimləyən - heyvan saxlamağın qaydalarını, sahibsiz heyvanlarla davranışı, baytarlıq nəzarətini bir araya gətirən vahid çərçivə qanununa ehtiyac var.

İNSANA QARŞI ZORAKILIQIN İLK ƏLAMƏTİ

Vəkil heyvanlara qarşı zorakılığın yalnız heyvanların müdafiəsi məsələsi olmadığını düşünür. Onun sözlərinə görə, bu cür əməllər cəmiyyətin təhlükəsizliyi və insanlarda empatiya hissinin formalaşması baxımından da əhəmiyyətlidir: “İmmanuel Kant deyirdi ki, insanın heyvana münasibəti onun insanlara münasibətinin güzgüsüdür. Kriminologiya da bunu təsdiqləyir: heyvana qarşı zorakılıq çox vaxt insana qarşı zorakılığın ilk əlamətidir. Ona görə də bu maddələr təkcə heyvanları qorumur - cəmiyyəti qoruyur”.

Aqşin Məmmədov

“Bütün yük könüllülərin üzərinə düşür”

Heyvan müdafiəçisi Aqşin Məmmədov deyir ki, insanların məsuliyyətsizliyinin nəticəsində yaranan yük sonda heyvanlara kömək edən könüllülərin üzərinə düşür: “İllərdir yaralı və xəstə heyvanları küçədən götürürəm. Borc edirəm, imkanım çatmayanda yenə yol axtarıram, müalicə etdirirəm, əməliyyat etdirirəm, sağaltmağa çalışıram. Sonra isə başqa bir problem başlayır. Heyvan sağalır, amma onu küçəyə qaytarmağa vicdanım imkan vermir. Çünki düşünürəm ki, yenə maşın vurur, küçədə döyərlər, yaxud yemək verən olmaz”.

ƏGƏR BİR İNSAN HEYVANI EYVANDAN ATA BİLİRSƏ...

A.Məmmədov eyvandan atılan it hadisəsini də yalnız bir heyvana qarşı qəddarlıq kimi qiymətləndirmir. Deyir ki, bu, müdafiəsiz bir canlının həyatının heçə sayılmasıdır: “Əgər bir insan heç bir müdafiə imkanı olmayan heyvanı eyvandan ata bilirsə, burada çox ciddi empatiya problemi var. Cəmiyyətin reaksiyası da önəmlidir. Çünki biz illərdə küçələrdə yaralı, xəstə, maşın vurmuş, zəhərlənmiş heyvanlarla qarşılaşırıq. Lakin bunları yenə insanlar xilas edir. Dövlət qurumlarının və digər aidiyyəti strukturların üzərinə düşən məsuliyyət tam şəkildə yerinə yetirilmədikdə, bütün yük könüllülərin və heyvansevərlərin üzərinə düşür”.

“BU ŞƏXSLƏRİN PSIXOLOJİ VƏZİYYƏTİ ARAŞDIRILMALIDIR”

Hazırda tətbiq olunan cəzaların kifayət edib-etmədiyinə gəldikdə isə, həmsöhbətimiz hesab edir ki, mövcud yanaşma kifayət qədər çəkindirici deyil: “İllər ərzində gördüyüm mənzərə mənə göstərib ki, cəzasızlıq yeni qəddarlıq üçün zəmin yaradır. Bir heyvanın canı, ağrısı, qorxusu, yaşamaq instinkti var. Qanun elə işləməlidir ki, insan əvvəlcədən bilsin ki, heyvana işgəncə verməyin, onu qəsdən yaralamağın və öldürməyin real nəticəsi olacaq. Təkrar qəddarlıq edən şəxslərə daha ağır yanaşılmalı, heyvan saxlamaq hüququ məhdudlaşdırılmalı və konkret hallarda şəxsin psixoloji və psixiatrik vəziyyəti də araşdırılmalıdır. Yalnız qanunu sərtləşdirmək də kifayət deyil. Qanun işləməlidir”.

A.Məmmədov heyvana qarşı zorakılıq hadisəsi ilə qarşılaşan şəxslərin yalnız sosial şəbəkələrdə paylaşmaqla kifayətlənməməli olduğunu deyir. Onun sözlərinə görə, hadisə zamanı təhlükəsiz şəkildə foto və video çəkmək, şahidləri müəyyənəndirmək və aidiyyəti qurumlara rəsmi müraciət etmək vacibdir: “Heyvanlara qarşı qəddarlığın qarşısını almaq üçün sadəcə heyvansevərlərin vicdanına güvənmək yox, dövlətin məsuliyyəti öz üzərinə götürməsi lazımdır”.

ROMANTİKA BİTƏNDƏ REALLIQ BASLAYIR

ZƏRİF SALMANLI
zarifsalmanli@kaspi.az

Sevgi sərhəd tanımaya bilər, amma fərqli ölkələrdən olan iki insanın qurduğu ailənin davamlı olması heç də həmişə asan deyil. Azərbaycanda əcnəbilərlə bağlanan nikahların sonrakı taleyi də bunu göstərən diqqətçəkən statistika ortaya qoyur. Ədliyyə Nazirliyinin məlumatına görə, 2024-cü ildə Azərbaycan vətəndaşlarının əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərlə həmin və ya əvvəlki illərdə bağladığı 1784 nikah pozulub. 2025-ci ildə bu rəqəm 1629, 2026-cı ilin ilk səkkiz ayında isə 1034 olub. Yəni təkcə bu üç dövr üzrə ümumilikdə 4447 belə nikahın pozulması rəsmiləşdirilib. Bəs bu ailələr niyə dağılır?

“NİKAHIN MƏQSƏDİ MÜNASİBƏTİN TALEYİNƏ TƏSİR EDİR”

Sosioloq Nəib Niftəliyevin sözlərinə görə, əcnəbilərlə qurulan ailələrdə boşanmaların səbəbləri müxtəlif ola bilər: “Məsələn, tərəflərdən birinin nikaha ciddi yanaşdığı, digər tərəfin isə yaşayış hüququ və ya gələcəkdə vətəndaşlıq əldə etmək kimi başqa məqsədlərlə ailə qurduğu hallar mümkündür. Yerli vətəndaşla ailə qurmaqla Azərbaycanda yaşayış hüququ əldə etməyə və sonradan vətəndaşlıq almağa çalışan şəxslərin olması istisna edilmir. Digər tərəfdən, belə nikahların pozulmasının obyektiv səbəbləri sırasında fərqli mentalitet, dəyərlər və dünyagörüşü dayanır. Azərbaycanlı ilə, məsələn, Rusiya vətəndaşının həyata, ailəyə və münasibətlərə baxışında müəyyən fərqlər ola bilər. Türkiyə, Gürcüstan, Ukrayna və Qazaxıstan vətəndaşları ilə qurulan nikahlarda da bu cür fərqlər özünü göstərir”.

“FƏRQLƏR DEYİL, ANLAŞILMAZLIQ AİLƏNİ DAĞIDIR”

Sosioloqun fikrincə, azərbaycanlıların əcnəbilərlə nikahlarının hamısını problemlə münasibət kimi qiymətləndirmək olmaz. Belə ailələr arasında uzunmüddətli və xoşbəxt münasibətlər də kifayət qədərdir: “Mədəniyyət və dünyagörüşü fərqi müəyyən ziddiyyətlər yarada bilər. Lakin əsas məsələ tərəflərin bu fərqləri necə qəbul etməsi və bir-birinə uyğunlaşmaq istəyidir. İnsan qarşı tərəfin mədəniyyətini anlamağa və qəbul etməyə çalışdıqda fərqlilik münasibətin inkişafına da xidmət edir. Əksinə, tərəflər arasında qarşılıqlı anlaşma və uzlaşma olmadıqda, mədəni və dünyagörüşü fərqləri ailə münasibətlərində ciddi problemə çevrilə bilər”.

Azərbaycan vətəndaşlarının əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərlə bağladığı 4 447 nikah son iki il səkkiz ay ərzində pozulub. Mütəxəssislər belə ailələrdə mədəniyyət və dünyagörüşü fərqləri ilə yanaşı, adaptasiya, dini baxışlar, məişət vərdişləri və ailədən gözləntilərin də münasibətlərə təsir göstərdiyini bildirirlər.

Gözləntilər üst-üstə düşməyəndə...

N.Niftəliyev bildirdi ki, əcnəbilərlə nikahların pozulmasında digər amillərlə yanaşı, tərəflərin ailədən gözləntiləri də rol oynayır: “Əgər nikahın qurulmasında məqsədlər və gözləntilər fərqlidirsə, ilk ciddi anlaşılmazlıq zamanı münasibətlərin davam etdirilməsi çətinləşir. Ona görə də əcnəbi ilə evliliyi özlüyündə daha riskli münasibət kimi qiymətləndirmək düzgün olmaz. Burada əsas məsələ tərəflərin bir-birinə uyğunluğu, ortaq dəyərlər formalaşdırma bilməsi və fərqliliklərə münasibətdir”.

“DİL, DİN, SOSIAL MÜHİT VƏ DİGƏR AMİLLƏRLƏ BAĞLI UYGUNLAŞMA ÇƏTİNLİKLƏRİ YARANIR”

Nəib Niftəliyev

görünmək istəyir. Bəzən öz milli dəyərlərinə və mentalitetinə maraq göstərməyən, başqa mədəniyyətə üstünlük verən insanlar da belə addım atırlar. Təbii ki, bir-birini sevrək ailə quran və ömürlərinin sonuna qədər xoşbəxt yaşayan insanlar da var. Lakin romantik münasibət başa çatdıqdan sonra gündəlik həyat və uyğunlaşma problemləri ortaya çıxır. Ən əsas məsələlərdən biri adaptasiyadır. Tərəflər bir-birinin yaşadığı əraziyə, iqlimə, qidalanma xüsusiyyətlərinə, milli adət-ənənələrə və inanclara uyğunlaşmaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bəzi hallarda bu problemlər elə nikahın ilk aylarında ciddi fikir ayrılıqlarına səbəb olur. Problemlər hər iki tərəf üçün keçərlidir. Məsələn, azərbaycanlı qadının başqa ölkədə yaşaması ona daha sərbəst həyat vəd etsə də, dil, din, sosial mühit və digər amillərlə bağlı uyğunlaşma çətinlikləri yaranır”.

İlhamə Mustafayeva

“Mədəni və dini fərqlər ailədə konflikt yarada bilər”

İ.Mustafayeva bildirdi ki, mədəni və dini fərqlər də münasibətlərə təsir edən mühüm amillərdəndir: “Tərəflər bir-birinin millətini, adət-ənənəsini, inanclarını və dəyərlərini qəbul etmədikdə qarşılıqlı alqalmalar və təzyiqlər meydana çıxır. Xüsusilə dini baxışlardakı fərqlər tərəflərin bir-birini öz inancını qəbul etməyə məcbur etməsi ilə nəticələnir. Məişət vərdişləri və yemək mədəniyyəti də ailədaxili münasibətlərdə müəyyən problemlər yaradır. İnsan öz mədəniyyətindən, inanclarından, sosial çevrəsindən və vətəninə uzaqlaşdıqda müəyyən psixoloji çətinliklərə üzləşir. Buna görə də qarışıq nikahlarda tərəflərin bir-birinin milli, dini və mədəni dəyərlərinə hörmət etməsi mühüm şərtlərdən biridir. Nikahda hər iki tərəfin öz dəyərlərini və adət-ənənələrini üstün tutması da konflikt yarada bilər. “Mənim dəyərlərim daha üstündür” yanaşması qarşılıqlı anlaşmanı çətinləşdirir”.

“UŞAQLARIN TƏRBIYƏSİ DƏ FİKİR AYRILIĞI YARADIR”

Psixoloqun fikrincə, hüquqi, peşə və maddi problemlər də qarışıq nikahlara təsir göstərə bilər: “Tərəflərdən birinin başqa ölkədə diplomunun tanınmaması, dili kifayət qədər bilməməsi və iş tapmaması maddi asılılıq yaradır. Digər mühüm məsələ ailədə kişi və qadın rolları, eləcə də uşaqların tərbiyəsidir. Tərəflərin ailə modelinə və gender rollarına baxışı fərqli olduqda bu, toqquşmalara səbəb olur. Xüsusilə uşaqların hansı dəyərlərlə böyüdülməsi məsələsində fikir ayrılıqları yarana bilər. Tərəflərdən biri uşağın öz milli və ailə dəyərlərinə uyğun böyüməsini istəyərkən, digər tərəf fərqli yanaşmanı müdafiə edir. Kişilər də ailədə gözləntilərinin, xüsusilə ailə və uşaq tərbiyəsi ilə bağlı dəyərlərinin qarşılanmadığını düşündükdə boşanma qərarı verə bilərlər. Boşanma təşəbbüsünə gəlinə, düşünürəm ki, ümumilikdə qadınlar boşanma ilə bağlı daha çox müraciət edən tərəfdir”.

QALA DİVARLARI İLƏ MƏŞHURLAŞAN TOSKANA İNCİSİ

Lukka turistlərdə müsbət təəssüratlar yaşatmaqda Piza və Florensiyanı da geridə qoyur. Şəhər sakit küçələri, tarixi binaları, meydanları və zəngin İtaliya mədəniyyəti ilə diqqəti çəkir.

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Lukka - İtaliyanın şimalında, Toskana bölgəsində yerləşən qədim və tarixi bir şəhərdir. İntibah dövrünə aid tarixi mərkəzi və tam qorunub saxlanılmış qala divarları ilə məşhurdur. Yol ayrıcında yerləşdiyindən orta əsrlərdə global ticarətdə mühüm rol oynayıb. Vaxtilə romalıları ələ keçirdikləri bu şəhərdə ən böyük hərbi düşərgələrindən birini qurublar.

Hazırda Lukka qədim qala divarlarını qoruyan İtaliyanın dörd unikal şəhərindən biridir. 16-cı əsrə aid divarlar dağılmayıb və indi onların üzəri piyadalar üçün yaşıl parka və gəzinti yoluna çevrilib.

DƏMİRYOLU STANSİYASINDAN ÇIXAN KİMİ QALA DİVARLARI

Pizadan Lukkaya qatarla çıxdım. Səyahət yarım saatdan az vaxt apardı. Ümumilikdə, şəhərin yeri tipik Toskana turizm marşrutları üçün çox əlverişlidir. Florensiyadan saatyarımlıq məsafədədir.

Dəmiryolu stansiyasından çıxan kimi qala divarları ilə üz-üzə qalırsan. Ətrafdakı çoxsaylı miqrantlardan və "bomj"lardan ehtiyatlana-ehtiyatlana irəli getdikcə məlum olur ki, bu qədim divarların arxasında şəhərə dar bir keçid gizlənib. Uzaqdan divar boyunca qaçısan atətlər gözə dəyir. Bu, onlar üçün yaxşı bir məsafədir: divar üzərində dörd kilometrədən çox məsafə qət edirlər. Lukka divarları boyunca velosiped gəzintisi də unikal

təcrübə sayılır.

Bəzi səyahətçilər deyirlər ki, Lukka turistlərdə müsbət təəssüratlar yaşatmaqda Piza və Florensiyanı da geridə qoyur. Bunu sözlə rəsmiləşdirmək çətin olsa da, həqiqətən Lukka şəhəri elə ilk baxışdan çox maraqlıdır, atmosferi demək olar ki, kurort kimidir. Şəhər sakit küçələri, tarixi binaları, meydanları və zəngin İtaliya mədəniyyəti ilə diqqəti çəkir. Buna görə də bu şəhəri "Toskananın incisi" adlandırırlar.

MASSAÇUKOLİ GÖLÜNÜN SAHİLİNDƏ OPERA KEFİ

Lukka məşhur italyan bəstəkarı Cakomo Puççininin doğulduğu şəhər olmaqdan qürur duyur. "Toskana atmosferi bəstəkarın şah əsərlərində hiss olunur" - deyə musiqişünaslar, opera həvəskarları vurğulayırlar. Dünyaya "Toska", "Bohema", "Madam Butterfly", "Turandot" kimi məşhur operalar bəxş edən əfsanəvi bəstəkarın evi də şəhərdə muzey kimi qorunur. Muzeydə maestronun həyatı və yaradıcılığı haqqında məlumat verən şəxsi əşyalar, əlyazmaları, məktublar və teatr geyimləri nümayiş olunur.

Elə o vaxtlardan musiqi Lukkanın mədəni həyatında xüsusi yer tutur. Bəzi kiçik kilsələrdə demək olar ki, hər

axşam Puççini operalarından ariyalar və əsərlərindən parçalar ifa olunur. Yayda bu şəhərdə keçirilən Puççini festivalına dünyanın hər yerindən opera biliciləri gəlir. Massaçukoli gölünün sahilində keçirilən festivalda qonaqlar maestronun musiqilərini ay işığında heyranlıqla dinləyirlər.

Lukka həm də digər italyan musiqi dahisi Luici Bokkerininin doğulduğu yerdir.

QÜLLƏLƏR ŞƏHƏRİ KİMİ DƏ TANINIR

Lukka çoxsaylı tarixi binalar və kafedraillərlə bəzədilmiş Qüllələr şəhəri kimi də tanınır. Demək olar ki, bütün məhəllələrdə qarşına qüllələr çıxır. Şəhərin ən məşhur yerlərindən biri Napoleon Bonapartin bacısı Elisanın bir vaxtlar əri ilə yaşadığı sarayın adını daşıyan "Piazza Napoleone" meydanıdır. Bu meydanda İtaliyanın milli qəhrəmanı Cüzeppe Qaribaldinin nəhəng heykəli ucalır. Saray indi çoxsaylı qonaqlar üçün açıqdır. Ziyarətçilər nadir qədim kitablar və əlyazmaların saxlanıldığı incəsənət qalereyasına və şəhər kitabxanasına baş çəkirlər.

Şəhərin görməli yerlərini daha ətraflı araşdırmaq üçün şəhər turu sifariş edən turistlər də az deyil. Tur təxminən üç saat davam edir.

Turistlər bu turdan ötrü təxminən 180 avro ödəməli olurlar.

Mən isə yerli həyatın ritmini hiss etmək üçün Lukkanın dar küçələri ilə bələdçisiz irəliləməyi qərara alıram. Rəngarəng evlər, kiçik kafelər və antikvar mağazalarla əhatə olunmuş daş döşənmis yollar qədim şəhərin mahiyyətini mükəmməl şəkildə əks etdirir. Şəhəri gəzib yorulan turistlər qala divarları boyu və dar küçələrdə düzülən xudmani kafelərdə bir fincan qəhvə ilə dincəlir və ya orijinal italyan gelatosundan zövq alırlar.

Antikvar dükanlarından birində ahlı satıcı bildirdi ki, Lukka İtaliyanın ən yaxşı antikvar bazarlarından birinə sahibdir: "Hər üçüncü həftəsonu şəhərin bütün mərkəzi meydanlarında gümüş bəzək əşyaları, zərgərlik məmulatları, antik xalçalar, mebel və kitablar satışa çıxarılır. İnsanlar var ki, səyahətlərini məhz həmin günlərə salırlar".

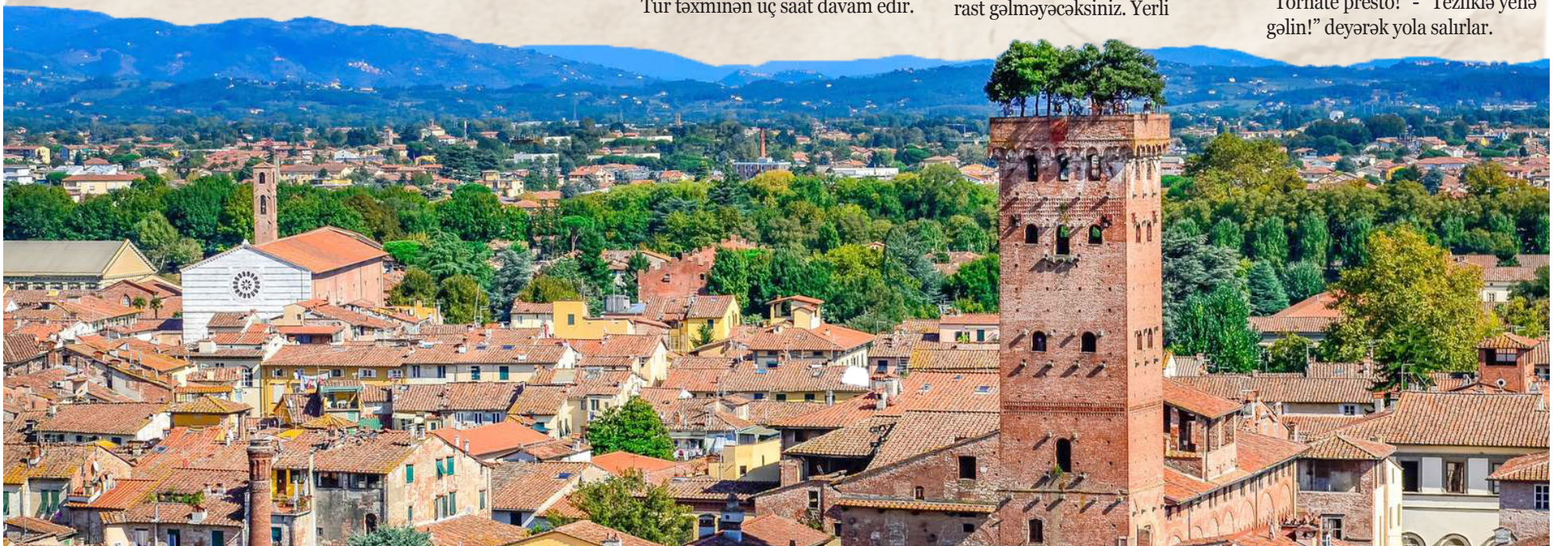
"LUKKA HƏR MƏNADA ÇİÇƏK AÇIR..."

Lukkanın yerli mətbəxi də rəngarəngdir. Qədim bir ailə kafesində, yaşı 70-75 olan ər-arvad məni məhrəbliliklə qarşılayıb "Lukka şorbəsi" təklif edirlər: "İnanın, bu şorbaya İtaliyanın heç bir bölgəsində rast gəlməyəcəksiniz. Yerli

zeytun və şərabın da dadından doymayacaqsınız". Kafe sahibləri şəhərlərində ilk dəfə qonaq olduğumu eşidib həvəslə məlumat verirlər: "Lukka əsrarəngiz yerdir. Burada hər fəslin öz festivalı var. Musiqi, sənət festivalından başqa burada kənd təsərrüfatı məhsullarına həsr olunan - üzüm, zeytun festivalları keçirilir. Lukkanın ətraf kəndləri giləmeyvə yığımı, xalq musiqisi, rəqslər və yerli yeməklərin və təzə şərabların dadılması festivallarını da xüsusi qeyd edir. Bu bayram çox yaddaqalan olur. Yerli sakinlər ənənəvi geyimlərdə bayramı xüsusilə canlı və rəngarəng edirlər. Gələn qonaqlar Lukkanın bu dövrünü çox sevirlər. Hələ siz burada yazın gəlişini görəsini: Həmin vaxt Lukka hər mənada çiçək açır..."

Həqiqətən Lukka həm kulinariya həvəskarları, həm də maraqlı dekorativ əşyalar, dəri məmulatları və s. axtaranlar üçün unikal yerdir.

Ənənəvi İtalyan qonaqpərvərliyi isə Lukkada xüsusilə güclüdür. Yolunuzu azsanız, yerli sakinlər sizi nəinki düzgün istiqamətə yönəldəcək, hətta bəzən ora aparacaqlar. Burada yerlilər tanımadıqları turistləri sanki illərdir tanıyırlarmış kimi qarşılayır, "Tornate presto!" - "Tezliklə yenə gəlin!" deyərək yola salırlar.

Messi və Ronaldo artıq milli komandalarında yoxdurlar. Lionel barədə bunu konkret söyləyə bilərik. 7 oktyabrda Beninə qarşı yoldaşlıq oyunu onun üçün Argentina formasında sonuncu idi. Messi 21 il davam edən yığma karyerasını qol və iki məhsuldar ötürmə ilə başa vurdu.

Kristiano Ronaldo ilə bağlı mənzərə fərqlidir. Ulduz oyunçunun yığma karyerasını bitirməsi ilə bağlı rəsmi açıqlama verilməyib. Bu isə spekulasiyalara yol açır. Yenidən qayıdacağı ilə bağlı xəbərlər də var, bir daha milli formanı geyinməyəcəyini deyənlər də. Reallıq “körpülərin yandığını” göstərir. Ronaldo Millətlər Liqasında Norveçlə görüşdən sonra yığmanın düşərgəsini tərk edib, illərdir kürəyində daşdığı 7 nömrə isə Rafael Leaoya verilib.

İLK LƏRƏ İMZA ATAN ADAM

Ronaldo 2003-cü ildə Portuqaliya millisində debüt edərkən cəmi 18 yaşı var idi. Cəmi bir il sonra isə o, yığmada ilk böyük turnirini keçirdi. Öz ölkəsində təşkil olunan Avropa çempionatında Ronaldo gələcəyin böyük ulduzu olacağının signalını vermişdi. Komandası isə finala qədər irəliləsə də, həlledici görüşdə turnirin sürprizi Yunanıstanla bacarmadı.

İlk Avropa çempionatında hələ yeniyetmə görünüşünü tam itirməmiş Ronaldo bundan 12 il sonra komandasını ilk dəfə “köhnə qitə”nin ən güclüsü edəcəkdə. 2016-cı ildə Fransa ilə final oyununa çıxan Portuqaliyanın lideri məhz Kristiano idi. O, Portuqaliya tarixində ilk böyük milli komanda titulu qazanmasında əsas pay sahiblərindən biri oldu. Üç il sonra Portuqaliya yeni yaradılmış Millətlər Liqasının ilk qalibi kimi tarixə düşdü. Altı il sonra Ronaldo yenidən həmin kuboku başının üzərinə qaldırdı. Kristiano dünya futbolunda milli komandalar üzrə ən çox oyun keçirən və ən çox qol vuran futbolçudur. Millidə 234 görüşdə meydana çıxan forvard 146 dəfə fərqlənməyi bacarıb. Bu, beynəlxalq futbol tarixində mütləq rekorddur və bundan sonra kiminsə ona çatması olduqca çətin görünür. O, həmçinin, altı Avropa çempionatında və altı dünya çempionatında iştirak edən ilk futbolçu kimi tarixə düşüb.

Messi və Ronaldonun milli komanda karyeraları bir-birindən kəskin fərqlənir. Kristiano komandasına Portuqaliyanın tarixində əvvəllər olmayan iki böyük titulu qazandırdı. Messi isə böhran vəziyyətində olan Argentina millisini yenidən futbolun zirvəsinə qaytardı.

İKİ ULDUZUN FƏRQLİ VİDASI

Messinin enişli-yoxuşlu yolu

Messinin Argentina millisində hekayəsi Ronaldo ilə müqayisədə daha dramatikdir. Onun yığmadakı ilk oyunu 2005-ci ildə Macarıstana qarşı baş tutub. Debüt cəmi bir neçə saniyə davam edib. Gənc oyunçu meydana çıxdıqdan az sonra qırmızı vərəqə alaraq komandasını azlıqda qoyub. Kim deyərdi ki, bu qısa və uğursuz başlanğıc dünyanın ən böyük milli komanda karyeralarından birinin ilk pərdəsidir...

Ümumiyyətlə, Messinin milli karyerası uzun illər yalnız təəssüf dolu anlarla assosiasiya olunur. 2007-ci ildə Amerika Kubokunun finalında onun komandası Braziliyaya uduzdu. 2014-cü il Dünya çempionatının həlledici qarşılaşmasında Messinin qarşısını Almaniya kəsdi. Ardınca Argentina iki dəfə Amerika Kubokunun finalında Çiliyə uduzdu.

Səbir kasası daşan Messi 2016-cı ildə milli komandadan getmək qərarını açıqladı. Amma bu ayrılıq uzun çəkmədi və qayıdışından sonra hər şey tam fərqli olmağa başladı.

2021-ci ildə Messi yığmada ilk böyük titulu qazandı. Əfsanəvi “Marakana” stadionunda keçirilən final oyununda Argentina Braziliyanı məğlub edərək Amerika Kubokunu əldə etdi. Bir il sonra “gümüşülər” İtaliyaya qarşı “Finalissima”da qələbə qazandı.

Messi milli komanda karyerasının zirvəsinə isə Qətərdə yüksəldi. 2022-ci il Dünya çempionatının finalında Argentina Fransanı penaltilər seriyasında məğlub etdi. Messi isə iki qol vurmaqla çempionluqda əvəzsiz pay sahibi oldu. Bu, həm də Argentinanın 36 illik həsrətinin başa çatması idi.

2024-cü ildə Argentina ikinci dəfə Amerika Kubokunu qazandı. Bu il Dünya çempionatında “Leo” Argentina ilə yenidən finala çıxsada, burada İspaniyanı yenmək mümkün olmadı. Ümumilikdə, Messi dünya çempionatlarını 34

oyun və 21 qolla başa vurub. O, mundiallarda ən çox oyun keçirən və iki dəfə turnirin ən yaxşı oyunçusu seçilən futbolçudur. Messi yığma karyerasını 208 oyunda vurduğu 126 qolla başa çatdırdı.

CƏMI BİR DƏFƏ ÜZ-ÜZƏ GƏLİBLƏR

Messi və Ronaldonun milli komanda karyeraları bir-birindən kəskin fərqlənir. Kristiano komandasına Portuqaliyanın tarixində əvvəllər olmayan iki böyük titulu qazandırdı. Messi isə böhran vəziyyətində olan Argentina millisini yenidən futbolun zirvəsinə qaytardı.

İllərlə dünya futbolunun ən böyük rəqabətinin əsas iştirakçıları olsalar da, onlar milli komandalar səviyyəsində cəmi bir dəfə üz-üzə gəlirlər. 2011-ci ilin fevralında İsveçrədə Argentina ilə Portuqaliya yoldaşlıq oyunu keçirib. Cənubi amerikalıların 2:1 hesabı ilə qalib gəldiyi görüşdə hər ikisi fərqlənib. Ronaldo komandasının bərabərlik qolunu vurubsa, Messi son dəqiqələrdə penaltini dəqiq yerinə yeritərək argentinalılara qələbə qazandırb.

İkili dünya çempionatlarında isə heç vaxt üz-üzə gəlməsələr də, həmişə mundiallarda da onların müqayisəsi aparılıb. DÇ-2026 onların hər ikisinin son böyük səhnəsi oldu. Messi Argentina ilə finala qədər gəldisə, Ronaldo ciddi problemlərin müşahidə olunduğu Portuqaliya millisi ilə gözlənilənləri bacarmadı.

Nəhayət, onların hər ikisi milli komanda ilə vidalaşıblar. Messi getdiyini özü elan etdi, vida oyununa çıxdı, qol vurdu, assist etdi. Azarkeşlər onu layiq olduğu alqışlarla yola saldılar.

Karyerası daha emosional, daha çılgın keçən Ronaldonun vidası da buna müvafiqdir. Milli qapılarının onun üçün tamamilə bağlandığına dair rəsmi heç nə olmasa da, geyindiği 7 nömrəli forma artıq başqa futbolçunun əynindədir. Yığması üçün çox böyük işlər görən bir oyunçunun bu formada gedişini azarkeşlər birmənalı qarşılamırlar. Ancaq hər necə olmasından asılı olmayaraq, geridə qalan böyük bir tarix, qırılan çoxlu rekordlar və unudulmaz bir milli komanda karyerası var.